Zanco Journal of Human Sciences (ZJHS)
TYPE: Original article
DOI https://doi.org/10.21271/zjhs.30.SpB.4

کاریگەری ستراتیژیەتی (PQ4R) لەسەر دەستکەوتی خوێندن لە بابەتی مێژوو لای قوتابیانی پۆلی یازدەمی ئامادەیی

OPEN ACCESS
*Corresponding author
Ranjdar Azad Azeez
hawzheen.azeez@su.edu.krd

RECEIVED :18 /10/2025
ACCEPTED :24/07/ 2025
PUBLISHED : 15/04/ 2026

صباح رحمان محمدعلی/بەشی زانستەکۆمەلآیەتیەکان,کۆلێژی پەروەردەی بنەرەتی,زانکۆی سەلاحەدین–هەولێر,هەرێمی کوردستان,عێراق
هاوژین محمود عزیز/بەشی زانستەگشتیەکان,کۆلێژی پەروەردەی بنەڕەتی,زانکۆی سەلاحەددین– هەولێر,هەرێمی کوردستان,عێراق

وشە سەرەکییەکان:
ستراتیژیەتی PQ4R ، دەستکەوت،

پوختە

توێژەران وەک مامۆستای بابەتی مێژوو بۆیان دەرکەوت کێشەی لاوازی لە دەستکەوتی خوێندن لای قوتابیان لەبابەتی مێژوو هەیە،بۆ زاڵبوون بە سەر ئەم کێشەیە،پێشنیاری بەکارهێنانی ستراتیژی PQ4Rدەکەن. بەئامانجی دیاریکردنی کاریگەری ستراتیژیەتی PQ4R لەسەر دەستکەوتی خوێندن لای قوتابیانی پۆلی یانزەمی ئامادەیی ،لەم توێژینەوەیە ڕێبازی ئەزمونگەری بەکارهێنا،دوو کۆمەڵەی(ئەزموونی و کۆنترۆڵکراو)لەکۆمەڵگەی توێژینەوە،کە قوتابخانەی ئامادەیی (سازانی کچان)لەناوەندی پارێزگای هەولێر بۆسالی(2024-2025)،دیاریکرا،وە نمونەی بنەڕەتی توێژینەوەکە لە(77)قوتابی کچ،کە،دوو پۆلی یازدەمی وێژەیی (أ،ب)، پێکهاتبوون،بە ڕێگەی هەرەمەکی،پۆلی(أ)هەڵبژێدرا بۆ نوێنەرایەتیکردنی کۆمەڵەی ئەزموونی،کە بە ڕێگەی ستراتیژیەتی (PQ4R)بابەتی مێژوودەخوێنن،وە پۆلی (ب) نوێنەرایەتی کۆمەڵەی کۆنترۆڵکراو دەکات،کەبە ڕێگای ئاسایی بابەتی مێژوو دەخوێنن،کۆمەڵەی ئەزموونی (38) قوتابی وە کۆمەڵەی کۆنترۆڵکراویش(39) قوتابی بوون،لەدوای بەکارهێنانی هەگبەی ئاماری (spss)بۆ زانستە کۆمەلایەتیەکان،بۆ شیکردنەوەی ئەنجامەکان توێژینەوەکە،ئامرازە ئامارییەبەکارهاتووەکانیش بریتین لە (سپیرمان ، پیرسۆن، هاوکۆڵکەی وکرۆنباخ، تاقیکردنەوەی تائی وتاقیکردنەوەی کای2 و لادانی پێوەری وناوەندە ژمێرەیی و جیتمان)تێدا بەکارهێنراوە و(راستگۆیی وجێگیری) دەرهێنرا،ئەنجامە دەرکەوت کە کۆمەڵەی ئەزموونی لە دەستکەوتی خوێندیان لەبابەتی مێژووی گۆرانکاری بەرچاوی بەسەرداهاتووە، ئاستیان بەرزبووەتەوە،ئەمەش لەبەر کاریگەری ستراتیژیەتی(PQ4R) بەسەرکۆمەڵەی ئەزمونی جێبەجێکراوە.

About the Journal
Zanco Journal of Humanity Sciences (ZJHS) is an international, multi-disciplinary, peer-reviewed, double-blind and open-access journal that enhances research in all fields of basic and applied sciences through the publication of high-quality articles that describe significant and novel works; and advance knowledge in a diversity of scientific fields. https://zancojournal.su.edu.krd/index.php/JAHS/about

یەکەم: ناساندنی توێژینەوە

1.1 پێشەکی

ڕێگا و ستراتیژەکانی لەم ساڵانەی دوایدا پێشکەوتنی زۆری بەخۆیانەوە بینیوە، کە ئامانجیان بەدەستهێنانی فێرکردنی کاریگەرتر و گەشـــەپێدانی زیاتر بە بەهێزکردنی پرۆســـەی فێربوونی خودی و کارلێکی زیاتری قوتابی لەگەڵ مادە زانســـتییەکان، ئەم گەشـــەپێدانانە بنەمایەکن بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی پەروەردەی هاوچەرخ،.(الخطیب، 2009 ،ل20–25).

ئامانج لە پەروەردە بریتیە لە دروســـتکردنی گۆڕانکاری دیاریکراو لە ڕەفتاری قوتابیان، وە ئەم گۆڕانکاریانە لە بوارەکانی گەشـــەپێدانی مەعریفەو و تێگەیشـــتن و وەرگرتنی کارامەییەکان و توانای بیرکردنەوەی دروســـت دەبێت، ئەوانەش بەدی دەهێنرێن لەڕێگەی ســـتراتیژە نوێیەکانی وانەوتنەوەی ســـەردەمیانە.(عبدالامیر وأخرون ، 2012،ل 8).دەربڕینی "ســـتراتیژی" لە بواری پەروەردەدا زاراوەیەکی تا ڕادەیەک نوێیە.(عبدالله ، 2016،ل 15).ســـتراتیژەکانی وانەوتنەوە بەمانای ڕێچکەی گەیشـــتن بە ئامانجەکان دێت، یان چوارچێوەی ڕێنمایەکارە بۆ شـێوازەکانی کارکردن و ڕێگاپێشـاندەرێکە ، بە مانای هونەری بەکارهێنانی ئامرازەکانە بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکان. (عینو، 2019، ل60)گرنگیدان بە ستراتیژە تایبەتەکانی وانەوتنەوە کارێکی بنەڕەتییە بۆ بەدیهێنانی فێربوونی کاریگەر و بەردەوام(الزهرانی ، 2011، ل110 –112). لە نێوان ئەم ســـتراتیژیانە، ســـتراتیژی(PQ4R) یەکێک لە کاریگەرترین ڕێگەکان لە باشـــترکردنی دەستکەوتی خوێندنی قوتابیان، چونکە پشت بە هەنگاوی ڕێکخراو دەبەستێت کە یارمەتی قوتابیان دەدات لە وەرگرتن و تێگەیشـــتنی قووڵی زانیاری،.(قطامی ، 2004،ل 140).کە "تۆماس و ڕۆبینســـۆن" (Thomas & Robinson) گەشـــەیان پێداوە، ئامانجی گەشـــەپێدانی هۆشـــیاری تاکی یە لە ڕێگەی پرۆســـەی تێگەیشـــتن.(العتوم، 2004) (Trianto,).هەروەها شـەش پیتەکە بۆ ستراتیژی (PQ4R)، بەم مانایانەی خوارەوە دێن ، (P)لە وشـەی preview وەرگیراوە کە مانای پێشـــبینیکردن تایبەتمەندیەکانی دەقی خوێندراوە بە دانانی تێروانینێکی ســـەرەتایی بۆ زانینی بیرۆکە سـەرەکیەکان، وە پیتی (Q) لە وشـەی Question وەرگیراوە کە مانای دانانی پرسیار سـەبارەت بە بابەت لە ناوەرۆکی خوێندراو، وە پیتی (R) یەکەم لە وشـەی Read وەرگیراوە کە مانای بخوێنەوە دەدات، و پیتی (R) دووەم لە وشـەی Reflect وەرگیراوە کە مانای تێرامان دەدات، و پیتی (R) سێیەم لە وشـەی Recite وەرگیراوە کە مانای ببیبستە دەدات، بەڵام پیتی (R) چوارەم لە وشـەی Review وەرگیراوە کە مانای پێداچوونەوە دەدات.(طیبی ، واخرون ،2009)لە بواری دەســـتکەوتی خوێندن ، لێکۆڵینەوەکان ئاماژە بەوە دەکەن کە ســـتراتیژی PQ4R بە شـــێوەیەکی بەرچاو هاوکاری باشـــترکردنی ئاســـتی قوتابیان دەکەن، بەتایبەتی لەو بابەتانەی کە پێویســـتیان بە وەرگرتنی زانیارییەکان هەیە، وەک بابەتی مێژوو .(عبدالباری ، 2014 ،ل 90).مێژوو ئەو لقەی زانستە کە ئامانجی کۆکردنەوەی زانیاریە سـەبارەت بە ڕابردوو و دڵنیابوون لێی و شـیکردنەوە و لێکدانەوەی، چونکە ڕووداوەکانی ڕابردوو بە زنجیرە و بەردەوام تۆمار دەکات بەڵام تەنها لە تۆمارکردنی ئەم ڕووداوانە نامێنێتەوە بەڵکو لە ڕێگای پرۆسـەی شـیکردنەوە هەوڵدەدات پەیوەندی نێوان ئەو لایەنانە زانستی مێژوو پێکدەهێنن.(العجرش ، 2013،ل 33).

2.1:گرنگی توێژینەوە : ئەلفتلاوی (2016) ئاماژە بەوە دەکات کە وانەوتنەوە بە بەکارهێنانی ستراتیژی PQ4R پەرە بە تواناکانی قوتابیان دەدات لە ناسینەوەی بیرۆکەی سەرەکی و زانیارییە پشتگیرییەکان، تێگەیشتن لەو ڕاستیانەی کە لە دەقەکەدا نووسراون و جێگیرکراون، و دەرهێنانی ئەو بیرۆکانەی کە لەناو دەقەکەدا هەن (ئەلفتلاوی، 2016، ل332).

گرنگی پەروەردەیی ستراتیژی PQ4R بەم شێوەیە کورتکراوەتەوە:(Attia, 2010, p. 161)

1–یارمەتی قوتابیان دەدات زانیاریەکان بپارێزن و بەبیریان بهێننەوە و زانیارییەکانی پێشوویان چالاک دەکات.

2–قوتابی توانای زیاتری ئاگاداربوون و ڕێکخستنی زانیاری نوێ دەکات، ئاسانکاری دەکات بۆ گواستنەوەی لە بیرەوەری کورتخایەنەوە بۆ بیرەوەری درێژخایەن.

–3توانای قوتابی زیاد دەکات بۆ پرسیارکردن و درووستکردنی پرسیارەکانی پەیوەست بە بابەتێکی دیاریکراو.

4-هەڵوێستێکی ئەرێنی بەرامبەر بەو مادەیەی کە لێکۆڵینەوەی لەسەر دەکرێت پەروەردە دەکات، لەگەڵ دەرفەتی فیدباکێکی دەستبەجێ.

5-سەربەخۆیی فێربوونی قوتابیان پەرە پێدەدات.

6- زانیاری پێشوەختەی قوتابیان چالاک دەکات.

7- تێگەیشتنی قوتابیان لە خوێندنەوەی باشتر دەکات.

8- توانای خوێندنەوەی ڕەخنەگرانە پەرە پێدەدات.

9- بۆیە ئامانجی ئەم توێژینەوەیە لێکۆڵینەوە لە کاریگەرییەکانی بەکارهێنانی ستراتیژی PQ4R لەسەر دەستکەوتی خوێندن لە بابەتی مێژوو لە نێوان قوتابیانی پۆلی یازدەی ئامادەییدا.

گرنگی ستراتیژی (PQ4R) لەوەدایە کە یەکێکە لە ستراتیژەکانی ئەودیوی مەعریفە، وەستراتیژێکە لەسەر ڕوونکردنەوە و وردەکاری دامەزراوە (عەفانە،و یوسف، 2007،ل 189). هەروەها ستراتیژێکە کە یارمەتیدەرە بۆ باشترکردنی خوێندنەوە و بیرهێنانەوە و تێگەیشتن لەلای قوتابیان و یارمەتیان دەدات بۆ گەیشتن بە زانیاریەکانی پێشوتر و فراوانکردنی پڕۆسەی فێرکردن و فێربوون تاکو بە تواناتربن لەسەر خوێندنەوە و جیاکردنەوە و پاراستنی زانیاری و گواستنەوەی شارەزایی و کارامەییەکان (عەلوان، 2015،ل 373).

ستراتیژی نوێی جۆراوجۆر بەشدار دەبێت لە دیاریکردنی ئەم ئامانجە، ئەگەر بڵێین قوتابی یەکێکە لە توخمەکانی پڕۆسەی فێرکردن وە پرۆگرام توخمێکی ترە، ئەوا شێوازی فێرکردن ئامرازی پەیوەندیکردنە لە نێوان دوو توخمەکەدا، ڕێگای وانەوتنەوە ئامرازی بەستنەوەی نێوان ئەو دوو توخمەیە ، ئەم شێوازە بریتیە لە چۆنیەتی ئامادەکردنی بارودۆخی پەروەردەیی گونجاو و دەوڵەمەندکردنیان بە زانیاری، کارامەیی و هەڵوێست و بەها خوازراوەکان، ئەوە ڕوون دەکاتەوە کە قوتابی ئاراستە بکرێت، وە ئەزموون و کرداری پەروەردەیی بەنرخیان بۆ دابین بکرێت لە ڕێگەی ڕووبەڕووبوونەوەی بارودۆخە پەروەردەییە جۆراوجۆرەکان. (الحسني، 2011،ل 227).

شێوازە ئاساییەکان وەک وانەگوتنەوە و گفتوگۆ و فێرکردنی ڕاستەوخۆ دەتوانن پڕۆسەی فێرکاری بکەن بە پڕۆسەیەکی "بانکی" کە لەسەر گواستنەوەی زانیاری لە مامۆستاوە بۆ قوتابی بە شێوەی ڕاستەوخۆ دامەزراوە، دواتر قوتابی دەبێت بیپارێزێت و بیگەڕێنێتەوە بۆ مامۆستا لە ڕێگەی تاقیکردنەوە جیاوازەکان، هەروەها ڕێگا ئاساییەکان ڕەنگە مامۆستا بکەن بەهەناردەی زانیاری و قوتابی بە وەرگری زانیاری، ئەمەش بەشێوەیەکی تر بەشدارە دورکەوتنەوە و کارلێکی نێوان قوتابی و مامۆستایان لە ژینگەی پۆل و قوتابخانە (زیتون ،2013،ل 15- 16)

3.1. کێشەی توێژینەوە :

لە ڕێگای ئەنجامدانی ئەم توێژینەوە، کە توێژەران وەک مامۆستا بۆیان دەرکەوت ،کەلاوازی لە دەستکەوتی خوێندن لەلای قوتابیان لەبابەتی مێژوو بوونی هەیە، ئەم کێشەیەش بەهۆی چەندین هۆکارەوە سەرهەڵدەدات لەوانەش خودی بابەتەکە کە بۆ قوتابیان تائاستێک بەوشک دادەنرێت جونکە ئارەزووی فێربونیان کەمدەبێتەوە هەروەها ئەو ڕێگاو شێوازانەش کە ماموستایانی بابەت پەیرەوەی دەکەن لەوتنەوەی بابەتی مێژوو ئەمەش زیاتر وا لە قوتابیان دەکات کە لەم بابەتە بێزاربن و سودی لێ وەرنەگرن جونکە ئەو ڕێگایانە کەبەکاردێن لەوتنەوەی وانەکە زیاتر ڕێگا کۆنەکانن وەک ڕێگای وتاری کە لێرەدا قوتابی ڕۆڵی سەرەکی و کاریگەری نابێت لە بەشداربوونی لە وانەکە جونکە تنها گوێگرەو وەرگرە،کە پالنەری بێزاری زیاتردەکات ، وەبیرو هۆشی لای وانەکە نیە کە، وای کردووە تێگەیشتن لە بابەت کەمبێتەوەو زیاتر بابەت لەبەربکەن بۆکاتی ئەنجامدانی تاقیکردنەوە زۆرجاریش دەبێتە هۆی لە بیرجوونەوەیان و بەیادنەهاتنەوەیان لەکاتی تاقیکردنەوە کە، هۆکاری لاوازی ئاستی دەستکەتی قوتابیانە لە تاقیکردنەوەکاندا، بۆ زاڵبوون بە سەر ئەم کێشە یە و چارەسەرکردنی، پێشنیاری بەکارهێنانی ستراتیژی PQ4R دەکەن بۆ بەرز کردنەوەی ئاستی دەستکەوتی خوێندن لەلای قوتابیان لە بابەتی مێژوو. وە دیاریکردنی کاریگەری ستراتیژەکە، لە چارەسەری گرفتی تێگەیشتن و لەیادنەکردنی بابەتی مێژوو لای قوتابیان.

4.1 . ئامانجی توێژینەوە :

1-زانینی کاریگەری ستراتیژیەتی PQ4R لەسەر دەستکەوتی خوێندن لای قوتابیانی پۆلی یانزەمی ئامادەیی/وێژەیی.

5.1 . گریمانەی توێژینەوە :

1-جیاوازییەکی بەڵگەداری ئاماری نییە لەسەر ئاستی (0.05) لە نێوان ناوەندە ژمێری نمرەکانی کۆمەڵەی ئەزموونگەری کە بابەتەکە دەخوێنن بە پێی ستراتیژی(PQ4R)و ناوەندە ژمێری نمرەکانی کۆمەڵەی کۆنترۆڵکراو کە بابەتەکە دەخوێنن بە ڕێگای ئاسایی لە تاقیکردنەوەی دەستکەوت لەبابەتی مێژوو.

1 . 6 سنووری توێژینەوە :

1 .6.1.سنوری مرۆیی : بریتیە لە قوتابیانی پۆلی یازدەمی ئامادەیی لە خوێندنی بەیانیان کە سەر بە بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی ناوەندی هەولێر.

2.6.1.سنوری کاتی :وەرزی دووەمی خوێندنی ساڵی خوێندنی(2024-2025)

3.6.1.سنوری شوێنی :قوتابخانەی ئامادەیی سازانی کچان لە ناوەندی هەولێر.

4.6.1.سنوری بابەتی بەشی چوارەم و بەشی پێنجەمی پەرتووکی مێژوو بۆ پۆلی یازدەمی وێژەیی.

1. 7-پێناسەی زاراوەکانی توێژینەوە :

1.7.1.کاریگەری (اثر):

عەتیە (2008) پپێناسەی کردووە: کارێکی ڕێکخراوە کە بە پێی پێوەری دیاریکراو کاردەکات ئامانجی پێوانی دەستکەوتی قوتابیانە، لە ڕاستی و چەمک و کارامەییەکان لە دوای بابەتێکی خوێندراو، یان یەکەیەکی خوێندن، یان بەرنامەیەکی پەروەردەیی (عەتیە، 2008،ل 300).

پێناسەی کرداری توێژەر : ئەو گۆڕانکارییە کە بەکارهێنانی ستراتیژیەتی (PQ4R) لە دەستکەوتی خوێندن و کەمکردنەوەی داخستنی مەعریفی لای قوتابیانی پۆلی یازدەمی وێژەیی لە بابەتی مێژوو دوای جێبەجێکردنی ئەزموونەکە لەسەریان دروستیدەکات.

2.7.1 ستراتیژی (PQ4R)

تۆماس و ڕۆبینسۆن :(Thomas and Robinson, 1982) وەک کۆمەڵێک کارامەیی خوێندن کە یارمەتیدەر دەبێت لە پرۆسەی باشترکردنی تێگەیشتن و وەرگرتنی بابەتی خوێندراو، کاتێک مەبەستی مامۆستا گشتگیر بێت بۆ ناوەڕۆکە زانستیەکە، دەبێت یارمەتی قوتابی بدات بۆ تێگەیشتنی باشتر و جەختکردنەوە و پاراستن و مانەوەی باشتر ی زانیارییەکان. (Thomas and Robinson, 1982, 142)

پێناسەی توێژەران :ئەو ڕێگاو ئامراز وشێوازانەن کەلەلایەن ماموستاوە بەپلانێکی ڕێگ و پێک لە پۆلدا،پەیرەودەکرێت،بەمەبەستی هێنانەدی ئەوئامانجە پەروەردەیانەی کەپێشوەختە دیاری کراونئەمەش بە شەش هەنگاو جێبەجێدەکرێت Pواتە (Preview) تەماشاکردنی پێشەکی لەسەر بابەتەکە و خوێندنەوەی تایبەتمەندی سەرەکیەکانی، پیتی Q واتە (Question) خستنەڕووی پرسیار، وە R 4 لە چوار وشە پێکدێت کە دەستپێدەکەن بە وشەی بخوێنەوە Read، بیرکردنەوەReflect ، بیستنRecite ، وە Review پێداچوونەوە) .

3.7.1.دەستکەوتی خوێندن:

(ئیبراهیم، 2014)دەرئەنجامی فێربوونی ڕاستەقینەی قوتابیانە لە جۆراوجۆر بابەتە خوێندراوەکانی قوتابخانە، هەروەها ئاماژە دەکات بۆ ڕاستی دەستکەوتەکانیان لەسەر بنەمای فێربوون وخوێندنیان،لە بەدەستهێنانەکانیان. (ئیبراهیم، 2014،ل 220)

پێناسەی توێژەران :

گەیشتنە بە ئاستێک لەئەنجامی پروسەکی بەردەوامی ڕێکخراودا،بەهۆی کرداری فێربوونەوە ڕوودەدات، ئەمەش بەهەوڵ وماندووبونی ماموستا لەقوتابخانەوە سەرجاوەدەگرێت،کە قوتابی بتوانێت بگات بە ودەستکەوتەی کەلەکۆتایی ئەزموونەکە بەدەستی دێنێت لە ئەنجامی تاقیکردنەوە بەدەستهێنانی نمرە لە بابەتە خوێندراوەکان.

4.7.1.مێژوو (History) :

(ابودية ،2011) :مێژوو لقێکه له لقەکانی زانست، ئامانجی کۆکردنەوەی داتایە لەسەر ڕابردوو و ڕووداوەکانی و دڵنیابوونەوە لێیان و تۆمارکردنیان بە پێی بەدوایەکدا و دڵنیابوونەوە لە دروستی و ڕوونکردنەوەیان و دەرخستنی پەیوەندی لە نێوانیاندا و ڕوونکردنەوەی پەیوەندی هۆکارو دەرئەنجامەکان، مێژوو ژیانی نەتەوە و کۆمەڵگەکانە، بۆچی؟ وەچۆن؟ گەشەیان کردوە (ابودية، 2011،ل 47).

5.7.1.قوتابیانی پۆلی یازدەم:

ئەو قوتابیانەن کە لەسەر کورسی خوێندن لە پۆلی یانزەمدا لە یەکێک لە قوتابخانە حکومیەکان لە هەرێمی کوردستان – عێراق کە سەر بە پارێزگای هەولێر دادەنیشن، کە تەمەنیان لە نێوان 15–16 ساڵدایە لە ماوەی خوێندنی 2025– 2024 (توێژەران).

دووەم: چوارچێوەی تیۆری و توێژینەوەکانی پێشوو:

1.2.گەشەکردنی چەمکی ستراتیژی:(PQ4R)

ستراتیژی (PQ4R) یەکێکە لە ستراتیژیەکانی سەرووی معریفە(ماوراء المعرفه) کە پەیوەستە بە تیۆری ئامادەکاری چارەسەرکردنی زانیاریەکان، کە بەم دوایيانە لە زانستی دەروونناسیدا دەرکەوتووە لەسەر دەستی توێژەری زانستی دەروونناسی، زانا جۆن فلیڤڵ (John Flavel) لە کۆتایی حەفتاکانی سەدەی ڕابردوودا. (الشربيني والطنطاوي، 2006،ل 35).

ئەم ستراتیژییە لەسەر دەستی پرۆفیسۆری دەروونناسی(فرانسیس ڕۆبینسۆن (Francis Robinson) لە ساڵی 1979دا دەرکەوت، کاتێک ئەرکی فێرکردنی کۆمەڵێک لە سەربازانی ئەمریکی پێ سپێردرا، بریتی بووە لە فوێرکردنیان بە چەندین تەکنیکی خێرا بە کەمترین کات، لە ڕێگەی قۆناغ بەقۆناغ بەپێی چەند هەنگاوێک وەک (پێشبینیPreview ، پرسیارQuestion ، بخوێنەوەRead ، تێرامانReflect ، گوێگرتن Recite، Review گەرانەوە). (الخليفة ومطاوع،ل 2015، 110)

پاشان گرنگی بەم ستراتیژییە درا لە هەشتاکانی سەدەی ڕابردوو گەشەی کرد و ئێستاش گرنگی زۆری پێدەدرێت لەلایەن توێژەرانەوە، بەکارهێنانی ستراتیژیەتی (PQ4R) لەم سەردەمەدا بڵاو بووەتەوە بەهۆی کاریگەریەکەی و تواناییەکەی و کاریگەری ئەرێنی لەسەر یارمەتیدانی قوتابیان بەتایبەت لە بیرهێنانەوەی زانیاری و تێگەیشتن و وەرگرتنی بابەتی وانەکان، وە گەشەکردنی بیرکردنەوە و هەندێک لە کارامەییەکانی خوێندنەوە لەلای قوتابیان، لە ڕێگەی چالاککردن و دۆزینەوەی پەیوەندیەکانی نێوان زانیاری نوێ و زانیاریە پێشووەکان، بە گەڕانەوە بۆ ئەدەبیاتی تیۆری و لێکۆڵینەوەی پەیوەست، دەردەکەوێت کە وانەگوتنەوە بە بەکارهێنانی ستراتیژی (PQ4R) گونجاوە بۆ ئەو بابەتانەی کە تایبەتمەندی توێژینەوەو بیرکردنەوەی دەوێت وەک بابەتی مێژوو، بەهۆی پشتبەستنی قوتابی بە زانیاریەکانی پێشووتری و تایبەتمەندی مێژوو بە پێکهاتە هەرەمیەکەیدا، وە پێویستی هەبوونی پاشخانی زانیاری بۆ فراوانکردنی زانیارییەکانی داهاتووی،وە بەکارهێنانی لە چالاکی و ڕێوشوێنە زانستیەکان، لەکاتێکدا ئەم تایبەتمەندییە لەگەڵ مێژوو و گرنگی چالاککردنی خودفێربوونی قوتابی یەکتر دەگرێتەوە، لەگەڵ بیرهێنانەوە، تێگەیشتن، تێکەڵاوبوون، و بەستنەوەی کاریگەری توخمەکانی بابەتی نوسراو لەکاتی خوێندنەوە بە پەیڕەوکردنی زنجیرەیەک ڕێوشوێن و میتۆدی ڕێکخراو، لەگەڵ ئەو دەرئەنجامە هیواخوازانەی بۆ قوتابی لە پەرەپێدانی تواناکانی بیرکردنەوەیدا هەیە. (الحميان، آل عامر، 2021،ل 138)

2.2.ئامانجەکانی بەکارهێنانی ستراتیژی(PQ4R) :

1–چالاککردنی لایەنی چەپی مێشکی قوتابیان لە ڕێگەی خوێندنەوەی بابەتەکان و تێرامان تێدا و دووبارە گەرانەوە بۆ زانیارییەکە، وە گەشەکردنی بیرکردنەوەی پەیوەستگەرایی لە ڕێگەی پرۆسەی پەیوەندیکردنی زانیاری نوێ بە زانیاریە پێشووەکانی قوتابی و بیرهێنانەوەی.

2-کاردەکات لەسەر چالاککردنی زانیاریەکانی پێشوترو ئاگایی لە ڕێگەی ڕێکخستنی زانیاری نوێ و دووبارەکردنەوەی گوێگرتنەوە و گێڕانەوەی زانیاری بنەڕەتی و ئاسانی وەرگرتنی ئەو زانیاریانەی خراونەتە ڕوو لە ڕێگەی وانەگوتنەوەی مامۆستایان، و ئەم کردارە لایەنی چەپی مێشک بەئاگادەهێنێت چونکە ڕۆڵ دەگێڕێت لە پرۆسەی چالاککردنی مێشک. (عفانة والجیش، 2009،ل 189).

3.2. ڕۆڵی مامۆستا و قوتابی لە کاتی جێبەجێکردنی ستراتیژی:PQ4R

1-ڕۆڵی مامۆستا لە ستراتیژی(PQ4R) دا سنووردارە تەنهابە ئەرک پێدانی قوتابیان لە بابەتی وانەکانە، کەیارمەتیان دەدات لە پێشبینیکردنی ناوەرۆکە سەرەکیەکان و لقەکان و پرۆسەی پوختەکردنیان،

2-ڕاهێنانی قوتابیان لەسەر بەکارهێنانی ستراتیژی (PQ4R) لەوکاتەی بابەتی وانەکە درێژ بێت و بابەتی چڕی تێدا بێت، و تێگەیاندنی قوتابیان ئەم جۆرە فێربوونە باشە و سوودی هەیە لە حاڵەتی گەڕاندنەوەی زانیاری لە یادگەی درێژخایەن. (عفانة، والجیش، 2009،ل 190).

4.2.هەنگاوەکانی ستراتیژیPQ4R

.1پێشبینی:Preview : لەم هەنگاوەدا قوتابی ئاوڕێکی گشتی دەداتە سەر بابەتەکە، سەیری سەردێڕ و بیرۆکە سەرەکییەکانی ناو دەقەکە دەکات کە دەخوێندرێتەوە.پوختەیەک بخوێنەرەوە ئەگەر بە پوختەیەک کۆتایی هات، و هەوڵبدە پێشبینی ئەوە بکەیت کە بابەتەکە ڕەنگە باسی چی بکات.

-2پرسیارکردن:Question : لەم هەنگاوەدا قوتابی پرسیارێک دەخاتە ڕوو کە پێیان وایە دەقەکە دەتوانێت وەڵامی بداتەوە.

.3خوێندنەوە:Read: لەم هەنگاوەدا قوتابی هەوڵ دەدات وەڵامی ئەو پرسیارانە بدۆزێتەوە کە لە دەقەکەیدا کە دەیخوێنێتەوە.

.4بیرکردنەوە:Reflec : لەم هەنگاوەدا قوتابی بیر لەو بابەتە دەکاتەوە کە دەیخوێنێتەوە، هەوڵدەدات ئەو زانیارییە نوێیانەی فێری بووە بەو زانیاریانەی کە پێشتر لە پێکهاتەی مەعریفی خۆیدا هەڵیانگرتووە، ببەستێتەوە.

5. بیستن:Recite لەم هەنگاوەدا قوتابی ئەو وەڵامانەی فێری بووە بە دەنگی بەرز یان بە بێدەنگی دووبارە دەکاتەوە، واتە بە زارەکی وەڵامی پرسیارەکان دەداتەوە.

6- پێداچوونەوە: Reviewلەم هەنگاوەدا قوتابی پێداچوونەوە بەو شتانەدا دەکات کە فێری بووە و لەوانەیە دووبارە بابەتەکە بخوێنێتەوە ئەگەر هەستی کرد پێویستە ئەوە بکات بۆ پشتڕاستکردنەوەی وردی وەڵامەکانی و ئەوەی کە ئەو ئامانجانەیان بەدەستهێناوە کە لە پرسیارەکانیدا دەربڕدراون. (Thomas & Robinson, 1982, pp. 45–46)

5.2.هەنگاو و ڕێکارەکانی قوتابیان لەستراتیژیPQ4R

1-قوتابی پێشوەختە دەقەکە دەخوێنێتەوە بە پشکنینی سەردێڕی سەرەکی و پوختەکە، و ئاشنابوون بە پێکهاتەکانی.

2- قوتابی ئەو پرسیارانە دەخاتە ڕوو کە پێویستە وەڵام بدرێتەوە دوای خوێندنەوەی دەقەکە و پشکنینی پێکهاتەکانی.

3-قوتابی بە دووبارە خوێندنەوەی وردەکاری و سەردێڕی سەرەکی بەدوای وەڵامی ئەو پرسیارانەدا دەگەڕێت.

4-قوتابی هەوڵدەدات بە وردی بیربکاتەوە و بیربکاتەوە و بخوێنێتەوە بۆ دۆزینەوەی پەیوەندی نێوان زانیارییە نوێیەکان و بیرۆکەکانی پێشوویان.

5-قوتابی گوێ لە وەڵامی ئەو پرسیارانە دەگرێت بەبێ ئەوەی سەیری کتێبی خوێندن بکات، یان بە دەنگی بەرز یان بە بێدەنگی.

6-قوتابی پێداچوونەوە بە کتێبی دەرسیدا دەکات بە خوێندنەوەی دووبارە ئەگەر پێویست بوو و هەوڵ دەدات وەڵامی ئەو پرسیارانە بداتەوە کە پێشتر خراونەتەڕوو. (العجرش ، 2013،ل 94).

6.2.چەمکی دەستکەوت:

.دەستکەوت ڕاستییەکان، لێهاتوویی، مەیل و بەهاکان و هەروەها لایەنە مەعریفی و کارامەیی و سۆزدارییەکان لەخۆدەگرێت. سەرەڕای سروشتی فراوانی چەمکی دەستکەوت، ئێمە بەزۆری بە دەستکەوتی خوێندکاران یان

بەدەستهێنانی ئەوەی کە سیستەمی پەروەردەیی ئامانجیەتی ناوی دەبەین. پەیوەندییەکی نزیک بە قوتابخانەکەوە هەیە.(Kumar, 1985, p10)

عیسوی (2007) باسی ئەوە دەکات دەستکەوت لە توانە عەقڵیەکانە کە ئاماژەیە بۆ ئەنجام یان دەربرینێکی سەرکەوتوو یان وەرگرتنی بابەتەکانی خوێندن و تێگەیشتن لێیان و توانای بەکارهێنانیان، هەروەها قوتابی پێویستی بە هاندەرێک هەیە بۆ سەرکەوتن و بەدەستهێنانی دەستکەوت کاتێک هەست بە رازیبوونی خودی دەکات ، هەرکاتێک بەدەستی بهێنێت یان تێبگات یان یان کارێک تەواو بکات، دەستکەوتی باش دەبێتە هۆی سەرکەوتن و بەرزبوونەوە لە هەردوولایەنی پیشەیی و خوێندن (العیسوی، 2007، ل64).

(خفاف 2011) پێی وایە کە دەستکەوت لە پێوەرە سەرەکیەکانە بۆ ئاشکراکردنی بەتواناکان، بە بەکارهێنانی تۆمارە فێرکاریەکان، چونکە دەستکەوت یەکێکە لە ڕووکارە بنەڕەتیەکانی چالاکی عەقڵی و کارکردنی پیشەی لەلای قوتابی (خفاف، 2011،ل 268).

7.2.شیکار و بەراوردی نێوان توێژینەوەکانی پێشوو:

توێژەران لە هەوڵی بەدەستهێنانی توێژینەوکانی پێشوو لەسەرهەمان بوار لەدوای گەڕان و ووردبوونەوەی بۆ توێژینەوەکانی پێشوو، کەئەنجامدراون بە تایبەتی ئەو توێژینەوانەی کە نوێن، توێژەر هیچ توێژینەوەیەکی ئەنجامدراوی هاوشیوەی نەبینی لە ستراتیژیەتی PQ4R لەسەر دەسکەوتی خوێندن و کەمکردنەوەی داخستنی مەعریفی پێکەوە ئاوێتە کرابێت، بەڵام چەند تویژینەوەیەکی بەدەستهێنا لە بارەی ستراتیژی PQ4R لەسەر گۆڕاوی تر، جگە لەوە توێژەر بە باشی زانی بەمەبەست ئاماژە بکات بە چەند توێژینەوەیەک لەو توێژینەوانەی کە کاریگەری ستراتیژیەتی PQ4R لە وانەوتنەوەیان بەکارهێناوە لە بابەتی مێژوو.

1.7.2.لە ڕووی نموونەی توێژینەوە و قۆناغی خوێندن :

توێژینەوەکانی پێشوو لە هەر دوو تەوەر لە ڕووی نموونە و قەبارە و ڕەگەز و قۆناغی خوێندندا جیاوازیان هەیە، سەبارەت بە تەوەری یەکەم لە نێوان (34–62)، بەشێوەیەک بچووکترین نموونە توێژینەوەکەی (الجبوري و الخزاعي، 2015) بریتییە لە (34) قوتابی لە ڕەگەزی نێرە ، گەورەترین نموونەش لە تویژینەوەکەی (الحمیان، و آل عامر ، 2021) دەگاتە (62) قوتابی لە ڕەگەزی مێیە. بەڵام لە تەوەری دووەم قەبارەی نموونەکان دەکەوێتە نێوان (30–450)، بەشێوەیەک بچووکترین نموونە گەورەترین نموونەش گەورەتریین نموونەش لە تویژینەوەکەی (الشهری : 2006) کە بریتییە لە (1644) قوتابی لە هەردوو ڕەگەز (نێر و مێ).

سەباەت بە نموونەی ئەم توێژینەوەیە بریتیە لە (77) قوتابی کچ لە پۆلی یازدەی ئامادەیی لە لەقوتابخانەی ئامادەیی سازانی کچان،لەسنوری بەرێوبەرایەتی پەروەدەی ناوەند لە پارێزگای هەولێر.

2.7.2.لە ڕووی قوناغەکانی خوێندن:

ئەو توێژینەوانەی لە قۆناغی دواناوەندی و ئامادەیی ئەنجامدراون بریتین لە توێژینەوەی (الحمیان، و آل عامر ،2021) و توێژینەوەی (الجبوري و الخزاعي ، 2015) و (الشهری ، 2006)سەبارەت بەقۆناغی ئەم توێژینەوەیەش ئەوا بریتییە لە قوتابیانی پۆلی یازدەمی ئامادەیی لە قوتابخانەی ئامادەیی (سازانی کچان) لە ناوەندی پارێزگای هەولێر.

3.7.2.لە ڕووی ئامانجی توێژینەوە:

توێژینەوەکانی پێشوو لە ڕووی ئامانجەکانیانەوە جیاوازن ئەویش بە پێی کێشەکانیان و گۆڕاوەکانیان و ئەو قۆناغانەی خوێندن، کە لەسەریان جێبەجێکراون،

کە تویژینەوەکانی پەیوەست بە دەستکەوتی خوێندن لەوانە توێژینەوەی (الحموي، و الاحمد ، 2010) کە ئامانجی دۆزینەوەی پەیوەندی و کاریگەری هاوبەشی نێوان خودچەمکی و دەستکەوتی خوێندن لە نێوان قوتابیانی پۆلی پێنجەم لە خوێندنی بنەڕەتی (خولی دووەم) لە قوتابخانە فەرمییەکانی پارێزگای دیمەشق.هەروەها لەم توێژینەوەیە ئامانج بریتییە لە دیاریکردنی کاریگەری ستراتیژیەتی PQ4R دەستکەوتی خوێندن لای قوتابیانی پۆلی یازدەمی ئامادەیی لە بابەتی مێژوو.

4.7.2.لە ڕووی ڕێبازی توێژینەوە:

ڕێبازی بەکارهاتوو لەم توێژینەوانەی خراونەتەڕوو بەشێکی زۆری بریتیە لە ڕێبازی ئەزموونی هەروەک لە توێژینەوەکانی توێژینەوەی (الحميان، و آل عامر ، 2021) و وتوێژینەوەی (الجبوري و الخزاعي، 2015)، توێژینەوەی،هەروەها سەبارەت بەم توێژینەوەیە ئەوا ڕێبازی ئەزموونی و کۆنترۆڵکراو بەکارهاتووە.

5.7.2. لە ڕووی بابەتی فێرکاری:

توێژینەوەکانی پێشوو لە ڕووی بابەتی فێرکاری بۆ جێبەجێکردنی ئەزموونەکان لەسەریان جۆراوجۆرن، ئەوەی پەیوەستە بە توێژینەوەکانی وەک توێژینەوەی (الحموي، و الاحمد ، 2010) لەسەر دەسکەوتی خوێندن. سەبارەت بە بابەتی فێرکاری ئەم توێژینەوەیەش توێژەر بابەتی مێژووی هەڵبژاردووە بۆ جێبەجێکردنی ڕێکارییەکانی ئەزموونەکە.

6.7.2. ڕێکاری هاوتاکردنی گروپەکان:

لە زۆربەی توێژینەوە ئەزموونییەکاندا بریتییە لە تاقیکردنەوەی تەمەنی قوتابی و ئاستی خوێندنی دایکان و باوکان و ئەنجامی تاقیکردنەوەی بابەتی مێژوو و پێوەرێکی دیاریکراو بە پێی پێویستی توێژینەوەکە.

7.7.2. هۆکارە ئامارییەکان:

توێژینەوەکانی پێشوو لە بەکارهێنانی هۆکارە ئامارییەکان لە یەکتری جیاوازن ئەویش بەهۆی ئامانجەکانی هەر توێژینەوەیەک و ژمارەی گریمانەکان و سروشتی گۆڕاوە سەربەخۆ و پاشکۆکان، بەڵام بەشێوەیەکی گشتی ئەو هۆکارە ئامارییانەی لە هەر سێ تەوەری توێژینەوەکان بەکارهاتوون بریتین لە(تاقیکردنەوەی تائی و ناوەندە ژمێرەیی و لادانی پیوانەیی و نمرەی ئازاد و بەهای تاقیکردنەوەی تائی هاوکۆلکەی پەیوەستی پیرسون و هاوکێشەی ئەلفا کرونباغ).

سەبارەت بەم توێژینەوەیەش (تاقیکردنەوەی تائی و ناوەندەژمێرەیی و لادانی پیوانەیی و نمرەی ئازاد و بەهای تاقیکردنەوەی تائی هاوکۆڵکەی پەیوەستی پیرسون و هاوکێشەی ئەلفا کرونباغ و (معامله التميز) و بەرزترین و نزمترین نمرە و هاوکۆلکەی ئاسانی و گرانی و پیشەکی و پاشەکی و چەندین هۆکاری تری ئاماریی SPSS).

8.7.2. ئەنجامی توێژینەوەکان:

ئەو ئەنجامەی کە توێژینەوەکانی پێشوو پێگەیشتوون هەموویان جەخت لەسەر کاریگەری ئەرێنی دەکەنەوە لە بەکارهێنانی ستراتیژیەتی (PQ4R) لەسە ر دەستکەوتی خوێندن وەک گۆڕاوی سەربەخۆ لەسەر گۆڕاوە پاشکۆکانی وەک (ئاستی دەستکەوتی خوێندن و ئاستی نمرەکانیان .

توێژینەوەی(الحميان، و آل عامر ،ل 2021) دەرەنجامە کردارییەکانی توێژینەوەکە دەریخستووە، کاریگەری وانەوتنەوە یەکەی تەریبی و ستوونی بە بەکارهێنانی ستراتیژیەتی (PQ4R) لە پەرەپێدانی تواناکانی چارەسەرکردنی کێشەی بیرکاری لەنێو قوتابیانی کچانی پۆلی یەکەمی ئامادەیی و هەبوونی جیاوازی ئاماری بەرچاو لە ئاستی گرنگی (0.05) لە نێوان تێکڕای نمرەکانی گروپی کۆنترۆڵ و گروپی ئەزموونی لە توانای چارەسەرکردنی پرسیاری بیرکاری بەگشتی،

9.7.2. سوودی توێژینەوەکانی پێشوو:

توێژەران لە توێژینەوکانی پێشوو، سوودمەندبوون،وەک ئەمانەی خوارەوە:

1-دڵنیابوون لە داڕشتنی کێشەی ئەم توێژینەوەیە.
2-شێوازی هەڵبژاردنی ڕێبازی توێژینەوەکە، کە ڕێبازی ئەزموونی یە.
3-جونیەتی داڕشتنی گریمانەکان و ئامانجەکانی توێژینەوەکە.
4-جونییەتی دانانی چوار چێوەی و داڕشتنی نەخشەسازی و دیزاینی توێژینەوەکە.
5-شێوازی دەست نیشانکردنی کۆمەڵگا و نموونەی توێژینەوەکە
6-چۆنیەتی بەکارهێنانی ئامرازەکانی تایبەت بە توێژینەوەکە.
7-سود وەرگرتن لەو سەرچاوانەی کە پەیوەستن بە گۆڕاوەکانی ئەم توێژینەوەیە.
8-لە ڕووی چۆنیەتی دانانی پلانی وانەوتنەوە

سێیەم : ڕێکارییەکانی توێژینەوە:

1.3 ڕێبازی توێژینەوە :

توێژەران ڕێباز توێژینەوەی ئەزموونی بەکارهێناوە بۆ توێژینەوەکەی، بەهۆی گونجانی لەگەڵ سروشتی کێشەی توێژینەوەکە.بڕوانە خشتەی ژمارە (**1.3**). خشتەی(خستنەڕووی نەخشەسازی ئەزموونی توێژینەوەکە)

کۆمەڵەکانی توێژینەوە	هۆبە	گۆڕاوە سەربەخۆکان	گۆڕاوە پاشکۆکان	تاقیکردنەوەکانی کۆتایی
ئەزموونی	أ	ستراتیژی PQ4R	دەستکەوتی خوێندن	دەستکەوتی خوێندن
کۆنترۆڵکراو	ب	ڕێگای ئاسایی		

2.3کۆمەڵگا و نموونەی توێژینەوە :

سەرجەم ئەو پێکهاتانە ی کە توێژەر کاری توێژینەوەی لەسەردەکات(ملحم، 2011،ل 149)، کۆمەڵگای ئەم توێژینەوەیە بریتییە لە (قوتابیانی کچی پۆلی یازدەمی وێژەیی) لە ناوەندی پارێزگای هەولێر بۆ ساڵی خوێندنی (2024-2025) کە دەکاتە (1001) قوتابی، وە بۆ پراکتیزەکردنی کاری توێژینەوەکەش قوتابخانەیەک هەڵبژێردراوە.

3.3 -نموونەی توێژینەوە:

بەشێکە لە کۆمەڵگا کەتوێژینەوەی لەسەرئەنجامدەدرێت. (عودەواحمد،2000،ل 171)

توێژەر قوتابیانی قوتابخانەی ئامادەیی(سازانی کچانی)بۆ نموونەی توێژینەوەکە ی هەڵبژارد، نموونەی توێژینەوەکە لە دوو پۆل پێکهاتبوون،پۆلی (أ)و پۆلی (ب) و کە بەڕێگەی هەرەمەکی پۆلی (أ)دیاری کرا بۆ کۆمەڵەی ئەزموونی وە پۆلی (ب)دیاریکرا بۆ کۆمەڵەی کۆنترۆڵکراو ،کە ژمارەی قوتابیان لە هەردوو کۆمەڵە (77) قوتابی بوون، (38) قوتابی پێکهاتەی کۆمەڵەی ئەزموونی،(39) قوتابی لە کۆمەڵەی کۆنترۆڵکراوبوون. بڕوانە خشتەی ژمارە (3.3).

خشتەی (3.3) دابەشکردنی قوتابیانی نموونەی توێژینەوە

کۆمەڵەکانی توێژینەوە	پۆل	ژ.قوتابیان پێش دورخستنەوە	ژ.قوتابیان دوای دورخستەوە
ئەزموونی	أ	38	38
کۆنترۆڵکراو	ب	39	39
کۆی گشتی قوتابیان		77	77

4.3-هاوسەنگکردنی کۆمەڵەکانی توێژینەوەکە :

یەکێک لە تایبەتمەندییەکانی توێژینەوەی ئەزموونی بریتی یە لە هاوسەنگی کۆمەڵەکانی توێژینەوە(حمد سعید، 2014، ل38)بەتەواوی ئەندامانی نمونەی ئەم توێژینەوەیە لە یەک قوتابخانە دان هەروەها لە ژینگەیەکی هاوبەشدان، ئەمەش لەوانەیە کاریگەری لەسەر لایەنی ئەرێنی و نەرێنی ئەنجامی تاقیکردنەوەی توێژینەوەکە هەبێت، هەر بۆیە توێژەر بە پێویستیزانی کار لەسەر هاوسەنگکردنی کۆمەڵەکانی توێژینەوەکە بکات لە ڕووی ئامارییەوە کە ئەم گۆڕاوانەی خوارەوە هاوسەنگبکرێن:

1- تەمەنی قوتابیان هەژمارکراو بە مانگ.

2- پێوانەی ئاستی زیرەکی .

3- دەستکەوتی خوێندنی باوکان .

4- دەستکەوتی خوێندنی دایکان .

5- نمرەی قوتابیان لە بابەتی مێژووی پۆلی دەیەمی وێژەیی بۆ ساڵی خوێندنی (2023-2024) .

6- تێکرای نمرەی قوتابیان لە پۆلی دەیەمی وێژەیی بۆ ساڵی خوێندنی (2023-2024)

1.4.3 تەمەنی قوتابیان هەژمارکراو بە مانگ:

توێژەران لەرێگای تۆماری تایبەتی قوتابخانە و هەروەها لەرێگای دابەش کردنی فۆرمی کۆکردنەوە زانیاری لەسەر قوتابیان دەستیان کرد بەکۆکردنەوەی زانیارییەکانی قوتابیان لە قوتابخانەکە لە رێکەوتی (2025/1/25) ، توانرا زانیاری مەبەستدار لە قوتابیان بەدەست بهێنێت ، لە هەر دوو کۆمەڵەکە پاشان دەستیکرد بە تۆمارکردنی داتا خواستراوەکانی،تایبەت بە تەمەنی قوتابیان و هەژمارکردنی تەمەنیان بەمانگ ، بە مەبەستی هاوسەنگکردنی هەردوو کۆمەڵەکە،و دواتر داتاکان خرانە نێو چوارچێوەی چارەسەرکردنی ئامارییەوە بە بەکارهێنانی تاقیکردنەوەی تائی (T-test) بۆ دوو نموونەی سەربەخۆی ژمارە جیاواز بەمەبەستی زانینی لە نەبوونی جیاوازی بەهاداری ئاماری لە نێوان قوتابیانی کۆمەڵەی ئەزمونی و کۆمەڵەی کۆنترۆلکراو کە لەم گۆڕاوەدا ، : خشتەی ژمارە (**1.4.3**)

ئەنجامی تاقیکردنەوەی تائی بۆ تەمەنی قوتابییانی هەردوو کۆمەڵەکە بە مانگ

کۆمەڵە	نموونە	ناوەندە ژمێرەیی	لادانی پێوەری	نمرەی ئازاد	بەهای t. test بۆ دوو نموونەی سەربەخۆ			بەڵگەدار لە ئاستی (0.05)
					هەژمارکراو	خشتەیی	Sig.	
ئەزمونی	38	209.68	8.706	75	1.408	1.992	0.163	بەهادار نییە
کۆنترۆڵکراو	39	213.21	12.798					

چونکە Sig. > 0.05 .

لە خشتەی (**1.4.3**)دەردەکەوێت بەهای(T) ئەگەری یەکسانە بە (163 . 0) ، کە گەورەترە لە رێژەی هەڵە (0.05) بە نمرەی ئازادی (75) ، ئەمەش بەڵگەی نەبوونی جیاوازی بەهاداری ئامارییە لە نێوان قوتابیانی هەردوو کۆمەڵەکە ، کە ئاماژەیە بۆ هاوسەنگی هەردوو کۆمەڵەکە لەم گۆڕاوەدا.

شێوەی ژمارە (1.3),تەمەنی قوتابیانی هەژمارکراو بە مانگ

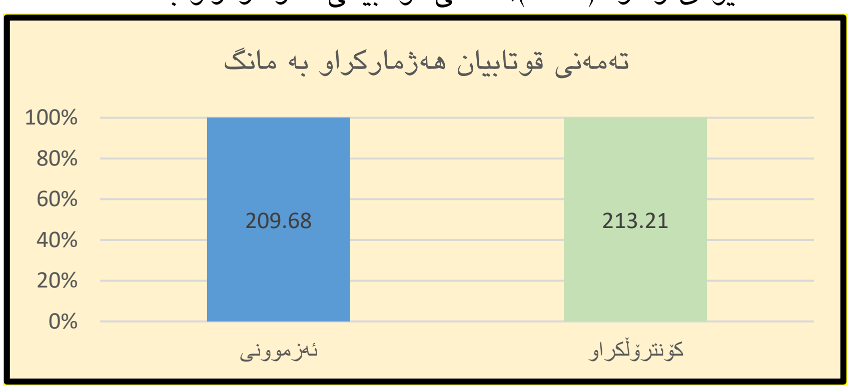

2.4.3 -پێوانەکردنی ئاستی زیرەکی:

توێژەران بەمەبەستی هاوتاکردنی ئاستی زیرەکی قوتابیان لە نێو کۆمەڵەکانی ئەزموونەکەدا، تاقیکردنەوەی ڕاڤن یان(Raven) ئامادەکرد کە بەناوەندی تاقیکردنەوەی داتاشراوە یەک لە دوای یەکەکان (المصفوفات المتتابعة) ناسراوە کە پەیڕەو کراو بەیاسایکراوە لە ژینگەی عێراقداجۆری ئەم تاقیکردنەوەیەش کە لەم توێژینەوەیەدا ئامادەکراوە لە گەڵ تەمەن و توانا و ئاستی قوتابیانی قۆناغی ئامادەییدا گونجاوە و لە پێنج کۆمەڵە (أ، ب، ج، د، هـ) پێکهاتووە ، بەشێوەیەک کە هەر کۆمەڵەیەک (12برگە) ی لەخۆگرتووە ، کە کۆی گشتی دەکاتە (60) برگە، وە پاش هەڵچنینی پرسیارەکان بەپێی کلیلی ڕاستکردنەوە قوتابی بۆ هەر وەڵامێکی ڕاست (1) نمرە ی پێدەدرێت و بۆ هەر وەڵامێکی هەڵەش (0) ی

پێبدەدرێت ،
لە ڕۆژی یەک شەممە ڕێکەوتی (2025/1/26) تاقیکردنەوەکە بە بەشداری هەردوو کۆمەڵەی (ئەزموونی و کۆنترۆڵکراو) لە یەک کاتدا لە دوو هۆڵی جیاوازدا ئەنجامدرا ،دواتر تاقیکردنەوەی (T-test) بۆ دوو نموونەی سەربەخۆی ژمارە جیاواز بەکارهات بۆ دۆزینەوەی ناوەندە ژمێرەیی هەردوو کۆمەڵەکە ، ئەمەش بەمەبەستی زانینی جیاوازی بەهاداری ئاماری نێوان هەردوو ناوەندە ژمێرییەکە، وەک لە خشتەی
(**2.4.3**) ڕوونکراوەتەوە :

(2.4.3) خشتەی نیشاندانی دەستکەوتی زیرەکی

کۆمەڵە	نموونە	ناوەندە ژمێرەیی	لادانی پێوەری	نمرەی ئازاد	بەهای t. test بۆ دوو نموونەی سەربەخۆ			بەڵگەدار لە ئاستی (0.05)
					هەژمارکراو	خشتەیی	Sig.	
ئەزموونی	38	34.37	6.149	75	1.536	1.992	0.129	بەهادار نییە
کۆنترۆڵکراو	39	32.31	5.616					

چونکە Sig. > 0.05 .
لە خشتەیەی (2.4.3)دەردەکەوێت بەهای(T) ئەگەری یەکسانە بە (0.129)کە گەورەترە لە ڕێژەی هەڵە (0.05) بە نمرەی ئازادی (75) ، ئەمەش دەرخەری نەبوونی جیاوازی بەهاداری ئامارییە، بەمەش هاوسەنگی هەردوو کۆمەڵەکە لە گۆڕاوی دەستکەوتی زیرەکی دەردەخات .
شێوەی ژمارە(2.3)نمرەی ئاستی زیرەکی

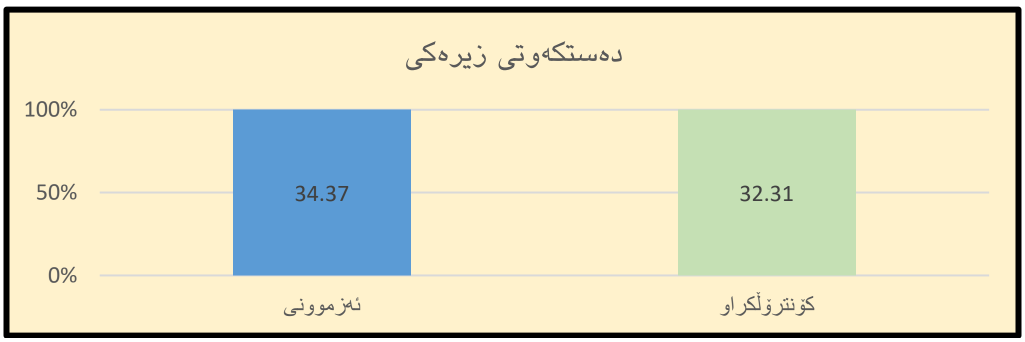

3.4.3.دەستکەوتی خوێندنی باوکان :
توێژەران بەمەبەستی زانینی دەستکەوتی خوێندنی باوکی قوتابیانی هەردوو کۆمەڵەی نمونەی توێژینەوەکە ئاستەکانی دەستکەوتی بەم شێوەیە دابەشیانکرد بۆ(3) ئاست، کە لە نزمترین ئاستەوە بۆ بەرزترین ئاست،کە ئاستەکانیش بریتین لەمانە (بڕوانامەی نییەبۆ بڕوانامەی سەرەتایی ئەم ئاستە ژمارە (1) پێدراوە، بڕوانامەی ناوەندی وبڕاوانامەی دواناوەندی،ئەم ئاستەش ژمارە(2)پێدراوە،بڕوانامەی دبلۆم،بەرەوسەرەوە ژمارە(3)بەم ئاستەش دراوە،کە بەکالۆریۆس، دبلومی بالا، ماستەر، دکتۆرا، لەخۆدەگرێت) ئەمەش لە ڕێگای دابەشکردنی فۆرمی زانیاری ئاستی خوێندنی باوکی قوتابیانەوە جێبەجێکرا ، لەدوای کۆکردنەوەی زانیارییەکان، وە دیاریکردنی نمرەکانی هەر ئاستێک،دواتر هاوکێشەی ئاماری (مربع کای سکویر - کا^2) بۆ هەردوو کۆمەڵەکان بەکارهێنرا بەمەبەستی دڵنیابوون لە هاوسەنگی نێوان کۆمەڵەکانی نمونەی توێژینەوەکە لە گۆڕاوی دەستکەوتی خوێندنی باوکاندا ئەنجامەکان بەم شێوەیە بوون،
کە لە خشتەی ژمارە (**3.4.3**)

ئەنجامی (کا^2) بۆ کۆمەڵەکانی توێژینەوەکە لە گۆڕاوی دەستکەوتی خوێندنی باوکا

کۆمەڵە	نمونە	ئاستی خوێندەواری باوکان			نمرەی ئازاد	بەهای (کا^2)			بەڵگەدار لە ئاستی (0.05)
		سەرەتایی و نزمتر	ئامادەیی و نزمتر	دبلۆم و بەرزتر		هەژمارکراو	خشتەیی	Sig.	
ئەزموونی	38	13	17	8	2	0.680	5.99	0.712	بەهادار نییە
کۆنترۆڵکراو	39	10	20	9					

* چونکە .Sig > 0.05

بەهای (کا^2) لەم خشـــتەیەی (**3. 4. 3**) دەردەکەوێت کە ئەگەری یەکســـانە بە (0.712)کە لە ڕێژی هەڵە (0.05) گەورەترە، بە نمرەی ئازادی (2) ئەمە روونی دەکاتەوەکە لە نێوان قوتابیانی هەردوو کۆمەڵەداکە جیاوازی بەهاداری ئامارییە بوونی نیە، کە ئاماژەیە بۆ هاوسەنگی هەردوو کۆمەڵەکە لەم گۆڕاوەدا.

(شێوەی ژمارە (3.3) دەستکەوتی خوێندنی باوکان)

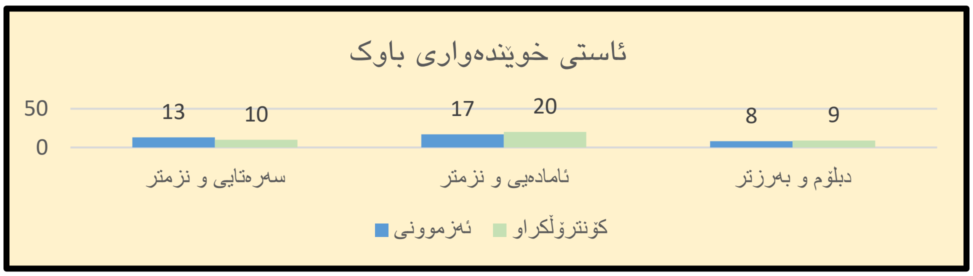

4.4.3.دەستکەوتی خوێندنی دایکان :

توێژەران بەمەبەستی زانینی دەستکەوتی خوێندنی دایکی قوتابیانی هەردوو کۆمەڵەی نمونەی توێژینەوەکە ئاستەکانی دەستکەوتی بەم شێوەیە دابەشیانکرد بۆ(3) ئاست، کە لە نزمترین ئاستەوە بۆ بەرزترین ئاست،کە ئاستەکانیش بریتین لەمانە (بڕوانامەی نییەبۆ بڕوانامەی سەرەتایی ئەم ئاستە ژمارە (1) پێدراوە، بڕوانامەی ناوەندی وبراوانامەی دواناوەندی،ئەم ئاستەش ژمارە(2)پێدراوە،بڕوانامەی دبلۆم،بەرەوسەرەوە ژمارە(3)بەم ئاستەش دراوە،کە بەکالۆریۆس، دبلومی بالا، ماستەر، دکتۆرا، لەخۆدەگرێت) ئەمەش لە ڕێگای دابەشکردنی فۆرمی زانیاری ئاستی خوێندنی دایکی قوتابیانەوە جێبەجێکرا ، لەدوای کۆکردنەوەی زانیارییەکان، وە دیاریکردنی نمرەکانی هەر ئاستێک،دواتر هاوکێشەی ئاماری (مربع کای سکویر – کا^2) بۆ هەردوو کۆمەڵەکان بەکارهێنرا بەمەبەستی دڵنیابوون لە هاوسەنگی نێوان کۆمەڵەکانی نمونەی توێژینەوەکە لە گۆڕاوی دەستکەوتی خوێندنی دایکاندا ئەنجامەکان بەم شێوەیە بوون، کە لە خشتەی ژمارە (**4.4.3**) دا ڕوونکراوەتەوە :

خشتەی ژمارە (4.4.3)

ئەنجامی (کا^2) بۆ کۆمەڵەکانی توێژینەوەکە لە گۆڕاوی دەستکەوتی خوێندنی دایکان:

کۆمەڵە	نمونە	ئاستی خوێندەواری دایکان			نمرەی ئازاد	بەهای (کا^2)			بەڵگەدار لە ئاستی (0.05)
		سەرەتایی و نزمتر	ئامادەیی و نزمتر	دبلۆم و بەرزتر		هەژمارکراو	خشتەیی	Sig.	
ئەزموونی	38	17	15	6	2	0.189	5.99	0.910	بەهادار نییە
کۆنترۆڵکراو	39	19	15	5					

* چونکە . 0.05 < Sig.

بەهای (کا^2) لەم خشتەیەی (4.4.3) دەردەکەوێت کە ئەگەری یەکسانەبە(0.910)کە لەم ڕێژەی هەڵە (0.05) گەورەترە، بە نمرەی ئازادی (2) کەواتە جیاوازی بەهاداری ئامارییە لە نێوان قوتابیانی هەردوو کۆمەڵەکە بوونی نیە، ئەمە ئاماژەیە بۆ هاوسەنگی هەردوو کۆمەڵەکە لەم گۆڕاوەدا.

شێوەی ژمارە(4.3) دەستکەوتی خوێندنی باوکان

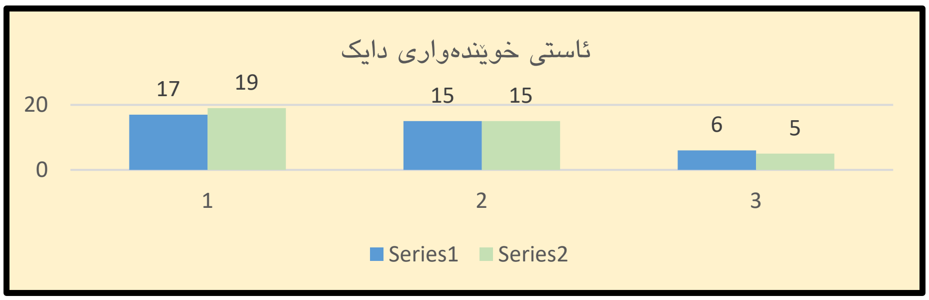

3. 4 .5.نمرەی قوتابیان لە بابەتی مێژووی پۆلی دەیەمی وێژەیی بۆ ساڵی خوێندنی(2023-2024): توێژەر لەڕێگای تۆمارکردنی نمرەی بابەتی مێژووی پۆلی دەیەمی وێژەیی قوتابیانی کۆمەڵەکانی نمونەی توێژینەوەکە هەڵسا بە وەرگرتنی تۆماری نمرەی قوتابیان لە کارگێڕی قوتابخانە، لەدوای تۆمارکردنی داتاکان، بەمەبەستی هاوسەنگکردنی کۆمەڵەکانی توێژینەوەکە لەم گۆڕاوەدا، تاقیکردنەوەی تائی (T-test) بۆ دوونمونەی سەربەخۆ ی ژمارە جیاواز بە کارهێنا ، وەک ئەوەی لە خشتەی ژمارە (**3. 4 .5**) دا ڕوونکراوەتەوە

خشتەی ژمارە (**3. 4 .5**)

خستنەڕووی ئەنجامەکانی T.test لە نێوان کۆمەڵەکانی توێژینەوەکە لە گۆڕاوی نمرەی قوتابیان لە بابەتی مێژووی پۆلی دە یەمی وێژەیی (2023-2024)

2- نمرەی بابەتی مێژوو پۆلی دەیەم:

کۆمەڵە	نموونە	ناوەندی ژمێرەیی	لادانی پێوەری	نمرەی ئازاد	بەهای t. test بۆ دوو نموونەی سەربەخۆ			بەڵگەدار لە ئاستی (0.05)
					هەژمارکراو	خشتەیی	Sig.	
ئەزموونی	38	70.20	15.223	75	1.401	1.992	0.165	بەهادار نییە
کۆنترۆڵکراو	39	65.90	11.500					

*

چونکە .Sig > 0.05 . بەهای (T) ئەگەری لەم خشتەیەی (**3. 4 .5**) دەردەکەوێت یەکسانەبە(0.165) کە لە

ڕێژەی هەڵە (0.05) گەورەترە بە نمرەی ئازادی (75)، ئەمەش بەڵگەی نەبوونی جیاوازی بەهاداری ئامارییە، کە ئاماژەیە بۆ هاوسەنگی هەردوو کۆمەڵەکە لەم گۆڕاوەدا .

شێوەی ژمارە(5.3)نمرەی دەستکەوتی بابەتی مێژوو لەپۆلی دەیەم

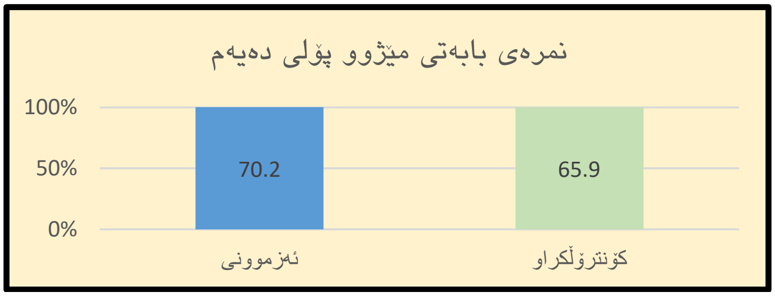

3. 4 .6 . کۆی گشتی نمرەی قوتابیان لە پۆلی دە یەمی ویژەیی بۆ ساڵی خوێندنی (2023–2024) :

توێژەران لەرێگای کارگێڕی قوتابخانەوە توانی تۆماری کۆنمرەی سەرجەم بابەتەکانی خوێندراوی پۆلی دەیەمی ویژەیی بۆ ساڵی خوێندنی (2023–2024)قوتابیانی کۆمەڵەکانی توێژینەوە یان وەرگرێت دواتر داتاکانیان تۆماربکرد ، بە مەبەستی هاوسەنگکردنی کۆمەڵەکانی توێژینەوەکە لەم گۆڕاوەدا، بە سوودی وەرگرتن لەبەکارهێنانی تاقیکردنەوەی تائی (T-test) بۆ دوو نموونەی سەربەخۆی ژمارە جیاواز بەمەبەستی دڵنیابوون لە نەبوونی جیاوازی بەهاداری ئاماری لە نێوان قوتابیانی کۆمەڵەکانی توێژینەوەکە لەم گۆڕاوەدا ، وەک لە خشتەی ژمارە (**3. 4. 6**)ڕوونکراوەتەوە :

خشتەی ژمارە (**3. 4. 6**)

خستنەڕووی ئەنجامەکانی T.test لە نێوان کۆمەڵەکانی توێژینەوەکە لە گۆڕاوی تێکڕای گشتی نمرەی قوتابیان لە پۆلی دەیەمی ویژەیی (2023–2024)

کۆمەڵە	نموونە	ناوەندە ژمێرەیی	لادانی پێوەری	نمرەی ئازاد	بەهای t. test بۆ دوو نموونەی سەربەخۆ: هەژمارکراو	خشتەیی	Sig.	بەڵگەدار لە ئاستی (0.05)
ئەزموونی	38	908.00	115.401	75	1.627	1.992	0.108	بەهادار نییە
کۆنترۆڵکراو	39	864.67	118.292					

٭ چونکە Sig. > 0.05

بەهای (T) ئەگەری لەم خشتەیەی د(**3. 4. 6**)دەردەکەوێت یەکسانەبە(0.108)لە ڕێژەی هەڵە (0.05) کە گەورەترە بە نمرەی ئازادی (75)، ئەمەش بەڵگەی نەبوونی جیاوازی بەهاداری ئامارییە، کە ئاماژەیە بۆ هاوسەنگی هەردوو کۆمەڵەکە لەم گۆڕاوەدا

شێوەی ژمارە(6.3)کۆنمرەی قوتابیانی بۆلی دەیەمی ویژەیی لەبابەتی مێژوو

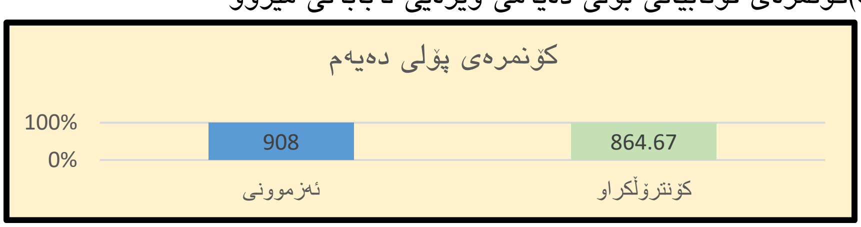

5.3.ئامرازەکانی توێژینەوەکە :

بۆ وبەدەستهێنانی ئامانج وگریمانەکانی توێژینەوەکە، ئامرازی تاقیکردنەوەو لەگەڵ دەرهێنانی تایبەتمەندییە سایکۆمەترییەکانیان

6.3.ئاماژەکانی ڕاستگۆیی تاقیکردنەوەی دەستکەوتی_خوێندن:

ڕاستگۆیی ئاماژەیە بۆ گونجاوی شێوازێک یان ئامرازێک بۆ پێوانەکردنی ئەوەی کە مەبەست لێی پێوانەکردنە، یان بە واتایەکی تر گونجاوی ئامرازی توێژینەوەکە بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی توێژینەوەکە، و بەمجۆرە ئاستی بەرزی متمانە بە دۆزینەوەکانی توێژەر، بەجۆرێک کە بتوانرێت لە ئەنجامەکانەوە بگوازرێنەوە.(المشهدانی، 2019،ل 167) توێژەر بەمەبەستی لێکۆڵینەوە لە ڕاستگۆیی توێژینەوەکەی ئەم ڕێگایانەی خوارەوەی پەیرەوکرد کە بریتین لە :

1.6.3. ڕاستگۆیی ڕووکەشی (Superficial honesty):

ڕاستگۆیی رووکەش:بریتی یە لە بەدەستهێنانی ڕاستگۆیی تاقیکردنەوە کە لەم شێوازەدا بەندە بە دەرکەوتنی بابەتی تاقیکردنەوەکەوە . ئەگەر ئەم بابەتە پەیوەست بن بەو ڕەفتار، تایبەتمەندی، یان بوارەی کە دەبێ بپێورێت، ئەوە بەڵگەیە لەسەر ڕاستگۆیی بابەتەکان. ئەم شێوازەی ڕاستگۆییە یەکێک گرینگی لەمە دایە کە تاقیکردنەوەکە ئەو ئامانجە بپێوێت کە بۆی دانراوە.(الامام ،2011،ل 130) توێژەران هەڵسان بە ئامادەکردنی بڕگەکانی تاقیکردنەوەی دەستکەوتی خوێندن بە شێوەی سەرەتایی لەگەڵ خستنە رووی وەڵامەکانیان خڕایە بەردەستی پسپۆڕانی بەریز، لە بوارەکانی مێژوو، پێوانە و هەڵسەنگاندن ، ڕێگاکانی وانەوتنەوە ،بە مەبەستی وەرگرتنیی بیر و ڕا و سەرنجەکانیان، لەسەر ڕواڵەتی بڕگەکانی پێوەرەکە و ئاستی گونجانی تاقیکردنەوەکە، دوای گەڕانەوەی بڕگەکانی تاقیکردنەوەکە ، بەرەچاوکردنی ڕێنمایی و وەڵامی پسپۆڕانی بەرێز سەبارەت بە بوونی هەر هەڵەیەک لە بڕگەکان دەستکرا بە هەموار کردنەوەیان،بەبێ لادانی بڕگەکان وەرەزامەندبونیان لەسە رشیاوی بڕگەکانی پێوەرەکە دەتوانن ئەو ئامانجەی پێوانە بکەن، دواتر پاڵپشت بە بەکارهێنانی هاوکێشەی (جی کۆپەر– J.Cooper) ڕێژەی سەدی ڕەزامەندی بۆ هەر یەکێک لە بڕگەکان دەرهێنرا کە بە ڕێژەی (82,50 %)بەرەوسەرەوە دەرچوو

2.6.3. ڕاستگۆیی ناوەڕۆک (Honesty of content):

ڕاستگۆیی ناوەڕۆک: ئەم شێوازە بەندە بەو ڕادەیەی کە بابەتی تاقیکردنەوەکان بە شێوەیەکی گونجاو نوێنەرایەتی ئەو بەشانە دەکەن کە دەبێ بپێورێت. بۆیە بەدەستهێنانی ڕەوایی تاقیکردنەوە بە بەکارهێنانی ئەم شێوازە پەیوەستە بە پێناسەکردنی ڕوونی ئەو بەشانەی کە دەبێ بپێورێت، پاشان کۆمەڵێک پرسیار دروست دەکرێت کە ئەم بەشانە دەگرێتەوە، دواتر هەڵبژاردنی نمونەیەکی نوێنەرایەتی لەم گرووپە.(المشهدانی، 2019،ل 168) ئەمەش بەیەکێک لە گرینگترین ڕاست و درووستیەکان دادەنرێت،بەهۆی ئەوەی کە دەتوانێت ناوەرۆکی بڕگەکانی تاقیکردنەوە پێوانەی ئەو تایبەتمەندیانە بکات کەبۆی ئامادەکراوە،بە تایبەتیش پێوانەکردنی بوار یان توانایەکی دیاری کراو(قەرەچەتانی،2028،ل 122) توێژەر لێکۆڵینەوەی ئەنجامدا لە ڕاستگۆیی ناوەڕۆک بەهۆی ئەو ڕێکارانەوە کە دارشتنی ئامانجە ڕەفتارییەکانی و بنیاتنانی بڕگەکانی تاقیکردنەوەکە لەلایەک، و ئامادەکردنی خشتەی تایبەتمەندی (جدول – مواصفات) لەلایەکی تر ، دواتر پێشکەشکردنی بە لێژنەی پسپۆڕانی بەرێزی ئەم بوارە لە بابەتی مێژوو (84%) بەرزتری لە ڕازیبوونی شارەزایان بەدەستهێنا، بەمەش کۆی گشتی بڕگەکانی تاقیکردنەوەکە رەزامەندیان لەسەر درا.

7.3. جێگیری تاقیکردنەوە :

چەمکی جێگیری ئاماژە دەکات بۆ ئاستی جێگیری ئەنجامەکانی تاقیکردنەوەکە، چونکە کرداری دۆزینەوەی جێگیری بریتییە لە هەژمارکردنی پەیوەست بوون لەنێوان ئەنجامەکانی تاقیکردنەوەکە زیاتر لە حاڵەتێک یان هەڵوێستێک (عدس ، 1999 ،ل 501) بە دووبارەکردنەوەی تاقیکردنەوە مەبەست لێی بەدەستهێنانی جێگیرییەلە کە هەمان ئەنجامی هەبێت پێوانەکردنەکە شی هەمان پێوەربێت لەسەر هەمان نموونە، وە لەژێر هەمان بارودۆخ یان بارودۆخی هاوشێوە تا بەرزترین ئاست کە لە تواناداببێت (أبو العلا ، 2016 ،ل 83)،

7.3 .1. ڕێگای بەنیوەکردن : (Split – half)

بە ڕێگای بەشکردنی نیوەیی هاوکۆلکەی پەیوەستبوونی پێرسۆنەوە توانرار بەهای(0.77)بۆ جێگیری تاقیکردنەوەکە دەربهێنرێت، هەروەها توانرا بەبەکارهێنانی هاوکۆلکەی سپێرمان براونەوە بگەین بە ئەنجامی (0.87) بۆ های جێگیری تاقیکردنەوەکە،بەمەش گەیشتە کە جێگیریەکی بەرز دەنوێنێت توێژەر دڵنیا دەکاتەوە بۆ ئەوەی تاقیکردنەوەی دەستکەوتەکەی لە سەر نمونەی توێژینەوەکەی جێ بەجێ بکات.کە لە خشتەی ژمارە (1.7.3) (خراوەتەروو)

خشتەی ڕێگای بەنیوەکردن)

جێبەجێکردن	ژمارەی برگە	نموونە	هاوکۆلکەی پەیوەستبوون (بە نیوە کردن)	ڕێکخستن بەڕیگای هاوکێشەی سپێرمان براون
بڕگەی تاک بڕگەی جووت	46	40	0.77	0.87

7.3 .2. ڕێگای ئەلفاکرونباخ : (Cronbach's Alpha)

بەهای(84 , 0)، بەدەست هات لە ئەنجامی بەکارهێنانی ئەلفا کرونباخ بۆجێگیری تاقیکردنەوەکە کەتیدا گەیشتە ڕێژەیەکی بەرزوو گونجاو.

کەلەخشتەی (2.7.3)خراوەتە روو (خشتەی ڕێگای ئەلفاکرونباخ)

گۆڕاو	ژمارەی برگە	هاوکۆلکەی ئەلفاکرۆنباخ
دەستکەوتی خوێندن	46	0,84

لەئەنجامدا توانرا (46) برگە پرسیاری بابەتی لەجۆری هەڵبژاردن بۆ تاقیکردنەوەی دەستکەوتی خوێندنی ئەم توێژینەوەیە ئامادەبکرێت، بۆ جێبەجێکردن لەسەر نموونەی بنەڕەتی توێژینەوەکە.

8.3. شیکردنەوەی ئاماری برگەکانی(فقرات) تاقیکردنەوە :

توێژەر دەستی کرد بە شیکردنەوەی ئاماری بۆ برگەکانی تاقیکردنەوە ئەم کردارەش بە مەبەستی زانینی ئاستی گرانی برگەکانی تاقیکردنەوە هێزی جیاکەرەوەو هەروەها ڕوونی تاقیکردنەوە و کاتی پێویست بۆ وەڵامدانەوەی تاقیکردنەوە، کە لەسەر نموونەی سەرەتایی(استطلاعي)ئەنجامدەدرێت لە قوتابخانەئامادەیەکانی (ناوەندی هەولێر) وبەتایبەتی لە ئامادەیەکانی (چوارچرا، ئالا و سەروەران) کە سەر بە بەڕێوەبەرایەتی سنووری توێژینەوەکەن .

1.8.3. هاوکۆلکەی گرانی و ئاسانی برگەکان : –

هاوکۆلکەی گرانی بریتییە: لە ڕێژەی سەدی ئەو قوتابییانەی کە وەڵامی برگەکانیان بەهەڵە داوەتەوە ،کە بە کۆکردنەوەی ژمارەی ئەو قوتابیانەی وەڵامی هەڵەیان داوەتەوە لە هەریەک لە کۆمەڵەی بەرز و کۆمەڵەی نزم پاشان دابەشکردنیان بە سەر کۆی گشتی قوتابیانی هەردوو کۆمەڵەکە و جارانی (100) (عبدالرحمن ، 2008 ،ل 220) یاسای هاوکۆلکەی گرانی و ئاسانی بۆ (50)برگە بەکارهات دەرکەوت کە ئاستەکانی گرانی و ئاسانی زۆربەی برگەکانی تاقیکردنەوەکە بە پەسەند دانران، لە جۆری هەڵبژاردن بێچگە لەچوار(4) برگەیە نەبێت کە ئەوانیش بریتین لە برگەکانی(18، 38، 43، 45)، لە ناولیستی برگەکانی تاقیکردنەوەکە دەرهێنران، بەمەش کۆی گشتی برگەکانی تاقیکردنەوەکە چل شەش(46) برگە مانەوە،کە ئەوانیش لە سەر نمونەی بنەڕەتی توێژینەوەکە جێبەجێکران، چونکە شارەزایانی ئەم بوارە ڕایان وایە ڕێژەی هاوکۆلکەی گرانی و ئاسانی پەسەندکراو دەبێت ئەگەر ئاستەکەی لە هاوکۆلکەی ئاسانی برگە: بریتییە لە ڕێژەی سەدی ئەو قوتابیانەی کە وەڵامی برگەکانیان بە درووستی داوەتەوە، کە بە کۆکردنەوەی ژمارەی ئەو قوتابیانەی وەڵامی ڕاستیان داوەتەوە لە کۆمەڵەی بەرز و کۆمەڵەی نزم پاشان دابەشکردنیان بەسەر کۆی گشتی قوتابیانی هەردوو

کۆمەڵەکە دواتر جارانی (100) دەکرێت.(حمید ، 2013 ،ل 86) نێوان (0.20 – 0.80) بێت (باپیر ، 2019 ،ل 110)

هاوکۆلکەی گرانی = نزم

هاوکۆلکەی ئاسانی= نزم

سەیری خشتەی (3. 8. 7)بکە.

2.8.3. هاوکۆلکەی جیاکەرەوەی بڕگەکان :

لە پرۆسەی فێربووندا شتێکی بنەڕەتییە، چونکە ڕێگە بە قوتابیان دەدات زانیاری دروست لە زانیارییە نادروستەکان جیابکەنەوە. بەکاردێت بۆ پێوانەکردنی ئەوەی کە پرسیارێک چەند خوێندکارێکی ئاست بەرز لە خوێندکارێکی ئاست نزم جیادەکاتەوە،هەروەها ئاماژە بەوە دەکات کە یەکێک لە تایبەتمەندییەکانی تاقیکردنەوەیەکی باش ئەوەیە کە "پلەیەکی بەرزی هەڵاواردنی هەیە"، واتە دەتوانێت بە ڕوونی جیاوازی بکات لە نێوان ئاستە جیاوازەکانی قوتابیان.(زەیتون، 2004، ل 178). هێزی جیاکارەوەی توانای جیاکردنەوەی نێوان گروپەکانی سەرەوە و خوارەوەی هەبێت.(ابوعلاء،2016،ل 330) وە توێژەران بۆ لێکۆڵینەوە لە هێزی جیاکەرەوەی بڕگەکانی تاقیکردنەوەکە لەسەر نموونەی ڕاپرسی کە ژمارەیان (100) قوتابی کچ بوو، دوای هەڵەچنینی وەڵامەکان هەڵسان بە ڕیزکردنی نمرەکان لە بەرزترین نمرەوە بۆ نزمترین نمرە ، هەروەها ڕێژەی(27%) ی وەرگرت بۆ نمرەکان بەشێوەیەکی جیاواز کە نمرەکانی سەرەوە و نمرەکانی خوارەوە ی هەڵبژارد، بەم شێوەیە ژمارەی قوتابیانی هەڵبژێردراوی هەریەک لە کۆمەڵەکان گەیشتە (27)دواتر هێزی جیاکەرەوەی بڕگەکانی تاقیکردنەوەی دەسـتکەوتی زانستی دەرهێنا. سەیری خشتەی (3. 8. 7)بکە.

3.8.3.کارایی جێگرەوە هەڵەکان :

ئەم کەتاقیکردنەوە سەرنجی قوتابیانی هەردووکۆمەڵە سەرەوە و خوارەوە کە وەڵامی درووست نازانن بۆ خۆی ڕابکێشێت، کاتێک کۆمەڵەی خوارەوە ژمارەیان زۆرتر بوو لە گرووپی سەرەوە ،ئەوە جێگرەوەکە کارایە .سەیری خشتەی (3. 8. 8)بکە.

خشتەی (3. 8 . 7)هاوکۆلکەی گرانی و ئاسانی و هێزی جیاکاری بڕگەکان

بڕگەکان	ژ. وەڵامە ڕاستەکان		ژ. وەڵامە هەڵەکان		هاوکۆلکەی ئاسانی	هاوکۆلکەی گرانی	هاوکۆلکەی جیاکەرەوە
	کۆمەڵەی بەرز	کۆمەڵەی نزم	کۆمەڵەی بەرز	کۆمەڵەی نزم			
1	25	5	2	22	0.56	0.44	0.74
2	20	5	7	22	0.46	0.54	0.56
3	16	3	11	24	0.35	0.65	0.48
4	25	13	2	14	0.70	0.30	0.44
5	24	7	3	20	0.57	0.43	0.63
6	24	5	3	22	0.54	0.46	0.70

0.52	0.30	0.70	15	1	12	26	7
0.70	0.35	0.65	19	0	8	27	8
0.44	0.30	0.70	14	2	13	25	9
0.44	0.22	0.78	12	0	15	27	10
0.81	0.44	0.56	23	1	4	26	11
0.37	0.52	0.48	19	9	8	18	12
0.56	0.31	0.69	16	1	11	26	13
0.52	0.41	0.59	18	4	9	23	14
0.48	0.28	0.72	14	1	13	26	15
0.52	0.37	0.63	17	3	10	24	16
0.33	0.24	0.76	11	2	16	25	17
0.15	0.56	0.44	17	13	10	14	18
0.37	0.48	0.52	18	8	9	19	19
0.33	0.57	0.43	20	11	7	16	20
0.44	0.26	0.74	13	1	14	26	21
0.48	0.28	0.72	14	1	13	26	22
0.30	0.22	0.78	10	2	17	25	23
0.26	0.69	0.31	22	15	5	12	24
0.63	0.54	0.46	23	6	4	21	25
0.44	0.59	0.41	22	10	5	17	26
0.22	0.63	0.37	20	14	7	13	27
0.56	0.57	0.43	23	8	4	19	28
0.30	0.48	0.52	17	9	10	18	29
0.26	0.61	0.39	20	13	7	14	30
0.52	0.30	0.70	15	1	12	26	31
0.52	0.52	0.48	21	7	6	20	32
0.26	0.72	0.28	23	16	4	11	33
0.74	0.44	0.56	22	2	5	25	34
0.41	0.54	0.46	20	9	7	18	35
0.59	0.52	0.48	22	6	5	21	36
0.59	0.37	0.63	18	2	9	25	37
0.04	0.76	0.24	21	20	6	7	38
0.56	0.39	0.61	18	3	9	24	39
0.26	0.50	0.50	17	10	10	17	40
0.37	0.41	0.59	16	6	11	21	41
0.26	0.69	0.31	22	15	5	12	42
0.04	0.76	0.24	21	20	6	7	43

0.56	0.57	0.43	23	8	4	19	44
0.07	0.74	0.26	21	19	6	8	45
0.74	0.44	0.56	22	2	5	25	46
0.56	0.54	0.46	22	7	5	20	47
0.48	0.65	0.35	24	11	3	16	48
0.44	0.30	0.70	14	2	13	25	49
0.22	0.41	0.59	14	8	13	19	50

خشتەی (3. 8. 8)کاریگەری جێگرەوە هەڵەکان بۆ بڕگەکانی تاقیکردنەوەی دەستکەوت لە جۆری هەڵبژاردن لە چەند دانەیەک

کاریگەری جێگرەوە هەڵەکان				ژمارەی وەڵامەکان بۆ هەر جێگرەوەیەک				کۆمەڵەکان %27	بڕگە
D	C	B	A	D	C	B	A		
❊	−0.22	−0.33	−0.19	25	1	0	1	کۆمەڵەی بەرز	1
				5	7	9	6	کۆمەڵەی نزم	
−0.19	−0.11	❊	−0.25	1	2	20	4	کۆمەڵەی بەرز	2
				6	5	5	11	کۆمەڵەی نزم	
−0.11	−0.29	❊	−0.07	2	6	16	3	کۆمەڵەی بەرز	3
				5	14	3	5	کۆمەڵەی نزم	
−0.22	−0.15	❊	−0.07	1	0	25	1	کۆمەڵەی بەرز	4
				7	4	13	3	کۆمەڵەی نزم	
−0.19	−0.30	❊	−0.15	0	1	24	2	کۆمەڵەی بەرز	5
				5	9	7	6	کۆمەڵەی نزم	
−0.22	−0.22	−0.26	❊	1	1	1	24	کۆمەڵەی بەرز	6
				7	7	8	5	کۆمەڵەی نزم	
❊	−0.22	−0.19	−0.11	26	0	0	1	کۆمەڵەی بەرز	7
				12	6	5	4	کۆمەڵەی نزم	
❊	−0.30	−0.26	−0.15	27	0	0	0	کۆمەڵەی بەرز	8
				8	8	7	4	کۆمەڵەی نزم	
❊	−0.19	−0.22	−0.04	25	0	1	1	کۆمەڵەی بەرز	9
				13	5	7	2	کۆمەڵەی نزم	
−0.07	−0.22	❊	−0.15	0	0	27	0	کۆمەڵەی بەرز	10
				2	6	15	4	کۆمەڵەی نزم	
−0.22	−0.30	−0.30	❊	0	1	0	26	کۆمەڵەی بەرز	11
				6	9	8	4	کۆمەڵەی نزم	
−0.11	−0.11	−0.15	❊	3	4	2	18	کۆمەڵەی بەرز	12
				6	7	6	8	کۆمەڵەی نزم	
−0.22	−0.11	−0.22	❊	1	0	0	26	کۆمەڵەی بەرز	13
				7	3	6	11	کۆمەڵەی نزم	
−0.15	−0.22	−0.15	❊	1	1	2	23	کۆمەڵەی بەرز	14
				5	7	6	9	کۆمەڵەی نزم	
−0.19	−0.19	❊	−0.11	1	0	26	0	کۆمەڵەی بەرز	15
				6	5	13	3	کۆمەڵەی نزم	
❊	−0.19	−0.30	−0.04	24	1	1	1	کۆمەڵەی بەرز	16

				10	6	9	2	کۆمەڵەی نزم	
−0.15	❊	−0.07	−0.11	0	25	1	1	کۆمەڵەی بەرز	17
				4	16	3	4	کۆمەڵەی نزم	
−0.07	−0.07	❊	0	5	14	5	3	کۆمەڵەی بەرز	18
				7	10	7	3	کۆمەڵەی نزم	
−0.11	−0.19	−0.07	❊	2	3	3	19	کۆمەڵەی بەرز	19
				5	8	5	9	کۆمەڵەی نزم	
−0.04	−0.11	❊	−0.19	4	6	16	1	کۆمەڵەی بەرز	20
				5	9	7	6	کۆمەڵەی نزم	
−0.11	❊	−0.15	−0.19	1	26	0	0	کۆمەڵەی بەرز	21
				4	14	4	5	کۆمەڵەی نزم	
−0.11	−0.22	❊	−0,15	0	1	26	0	کۆمەڵەی بەرز	22
				3	7	13	4	کۆمەڵەی نزم	
−0.15	❊	−0.07	−0.07	0	25	1	1	کۆمەڵەی بەرز	23
				4	17	3	3	کۆمەڵەی نزم	
❊	−0.04	−0.07	−0.15	12	6	5	4	کۆمەڵەی بەرز	24
				5	7	7	8	کۆمەڵەی نزم	
−0.15	−0.19	❊	−0.30	3	2	21	1	کۆمەڵەی بەرز	25
				7	7	4	9	کۆمەڵەی نزم	
−0.19	−0.11	−0.15	❊	1	6	3	17	کۆمەڵەی بەرز	26
				6	9	7	5	کۆمەڵەی نزم	
❊	−0.07	−0.11	−0.04	13	7	3	4	کۆمەڵەی بەرز	27
				7	9	6	5	کۆمەڵەی نزم	
−0.15	−0.19	−0.22	❊	2	4	2	19	کۆمەڵەی بەرز	28
				6	9	8	4	کۆمەڵەی نزم	
−0.07	❊	−0.11	−0.11	1	18	5	3	کۆمەڵەی بەرز	29
				3	10	8	6	کۆمەڵەی نزم	
❊	−0.11	−0.11	−0.04	14	3	6	4	کۆمەڵەی بەرز	30
				7	6	9	5	کۆمەڵەی نزم	
−0.11	❊	−0.11	−0.04	5	14	5	3	کۆمەڵەی بەرز	31
				8	7	8	4	کۆمەڵەی نزم	
−0.15	−0.19	−0.11	❊	3	1	3	20	کۆمەڵەی بەرز	32
				7	6	8	6	کۆمەڵەی نزم	
−0.11	❊	−0.11	−0.04	8	11	3	5	کۆمەڵەی بەرز	33
				11	4	6	6	کۆمەڵەی نزم	
−0.30	❊	−0.30	−0.15	1	25	0	1	کۆمەڵەی بەرز	34
				9	5	8	5	کۆمەڵەی نزم	
−0.15	−0.11	−0.15	❊	3	2	4	18	کۆمەڵەی بەرز	35
				7	5	8	7	کۆمەڵەی نزم	
−0.15	−0.11	−0.30	❊	3	1	2	21	کۆمەڵەی بەرز	36
				8	4	10	5	کۆمەڵەی نزم	
−0.11	−0.15	❊	−0.33	1	1	25	0	کۆمەڵەی بەرز	37
				4	5	9	9	کۆمەڵەی نزم	
0.04	0.04	❊	−0.04	9	3	7	8	کۆمەڵەی بەرز	38
				8	4	6	9	کۆمەڵەی نزم	

-0.19	-0.19	-0.19	❊	0	2	1	24	کۆمەڵەی بەرز	39
				5	7	6	9	کۆمەڵەی نزم	
-0.15	❊	-0.07	-0.04	5	17	2	3	کۆمەڵەی بەرز	40
				9	10	4	4	کۆمەڵەی نزم	
-0.11	-0.11	❊	-0.15	4	1	21	1	کۆمەڵەی بەرز	41
				7	4	11	5	کۆمەڵەی نزم	
-0.07	-0.15	❊	-0.04	5	6	12	4	کۆمەڵەی بەرز	42
				7	10	5	5	کۆمەڵەی نزم	
00	-0.04	❊	00	8	5	7	7	کۆمەڵەی بەرز	43
				8	6	6	7	کۆمەڵەی نزم	
-0.04	-0.33	❊	-0.19	4	2	19	2	کۆمەڵەی بەرز	44
				5	11	4	7	کۆمەڵەی نزم	
-0.04	-0.33	❊	0.33	5	6	8	8	کۆمەڵەی بەرز	45
				6	9	7	5	کۆمەڵەی نزم	
-0.22	-0.22	❊	-0.30	1	0	25	1	کۆمەڵەی بەرز	46
				7	6	5	9	کۆمەڵەی نزم	
-0.26	❊	-0.15	-0.19	3	20	1	3	کۆمەڵەی بەرز	47
				10	5	5	7	کۆمەڵەی نزم	
❊	--0.22	-0.15	-0.11	16	4	5	2	کۆمەڵەی بەرز	48
				3	10	9	5	کۆمەڵەی نزم	
❊	-0.22	-0.07	-0.15	25	1	0	1	کۆمەڵەی بەرز	49
				13	7	2	5	کۆمەڵەی نزم	
-0.04	-0.04	-0.15	❊	2	4	2	19	کۆمەڵەی بەرز	50
				3	5	6	13	کۆمەڵەی نزم	

9.3.ئامرازە ئامارییەکان :

توێژەر بۆ چارەسەرکردنی ئەنجامەکانی توێژینەوەکەی و شیکردنەوەی داتاکان، بەشێک لە کەرەستەو هاوکێشەو ئامرازە ئامارییەکانی (Spss)ی بەکارهێناوە لە توێژینەوەکەدا

1- مربع کای سکویر (x^2 : Chi – Square) :

بەکارهێنراوە بۆ هاوسەنگکردنی هەردوو کۆمەڵەی توێژینەوەکە لە گۆڕاوی (دەستکەوتی خوێندنی باوک و دایکانی قوتابیانی توێژینەوەکە) :

$$x^2 = \sum \frac{(o-E)^2}{E}$$

(عبدالرحمن،2011،ل213).

2- تاقیکردنەوەی (T.test) بۆ دوو نموونەی سەربەخۆ :

بەکارهێنراوە بۆ جێبەجێکردنی هاوسەنگی نێوان هەردوو کۆمەڵەی توێژینەوەکە، وە دۆزینەوەی جیاوازی نێوان ناوەندی ژمێرەیی نمرەی قوتابیانی کۆمەڵەکانی توێژینەوەکە لە تاقیکردنەوەی دەستکەوتی خوێندن :

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{\frac{(n_1-1){s^2}_1 + (n_2-1){s^2}_2}{n_1+n_2-2} \times \left[\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right]}}$$

(عبدالحسین ، 2013 ، 105)

3- تاقیکردنەوەی (T.test) بۆ دوو نموونەی پەیوەستدار :

بەکارهێنراوە بۆ دۆزینەوەی جیاوازی نێوان ناوەندی ژمێرەیی نمرەی تاقیکردنەوەی دەستکەوتی خوێندن بۆ هەریەک لە کۆمەڵەکانی توێژینەوەکە :

$$t = \frac{\bar{d}}{sd/\sqrt{n}}$$

(باپیر ، 2019 ، 118)

4- هاوکێشەی جی کۆپەر (J.Cooper Formula) :

بەکارهێنراوە بۆ دۆزینەوەی ڕێژەی ڕازیبوونی شارەزایان :

ڕێژەی ڕازیبوون = $\frac{\text{ژمارەی شارەزایانی ڕازیبوو}}{\text{کۆی گشتی ژمارەی شارەزایان}}$ × 100

(عقيل،2010،ل232)

5- هاوکێشەی پەیوەستبوونی پێرسۆن :

ئەم هاوکێشەیە بەکارهێنراوە بۆ دۆزینەوەی پەیوەندی نێوان نمرەی بڕگەکانی تاقیکردنەوە لەگەڵ نمرەی گشتی پرسیارەکان، وە نمرەی گشتی پرسیارەکان لەگەڵ یەکتر و لەگەڵ نمرەی گشتی تاقیکردنەوەکە .

$$r = \frac{n(\sum xy)-(\sum x)(\sum y)}{\left[\sqrt{\{n\sum x^2-(\sum x)^2\}\{n\sum y^2-(\sum y)^2\}}\right]}$$

(البلداوي ، 2007 ، 169)

6- هاوکۆلکەی ئاسانی بڕگەکان :

بەکارهێنراوە بۆ دەرهێنانی ئاستی ئاسانی بڕگەکانی تاقیکردنەوەی دەستکەوتی خوێندن:

-لە جۆری پرسیاری بابەتی :

$$S = \frac{Tu + Ti}{n}$$

(باپیر ، 2019 ، 119-120)

7- هاوکۆلکەی گرانی بڕگەکان :

بۆ دەرهێنانی ئاستی گرانی بڕگەکانی تاقیکردنەوەی دەستکەوتی خوێندن لە جۆری پرسیاری بابەتی ئەم هاوکێشەیەی خوارەوە بەکارهێنرا :

هاوکۆلکەی گرانی = 1- هاوکۆلکەی ئاسانی

8- هاوکۆلکەی هێزی جیاکەرەوە :

بەکارهێنراوە بۆ دەرهێنانی هێزی جیاکەرەوەی بڕگەکانی تاقیکردنەوەی دەستکەوتی خوێندن:

لە پرسیاری بابەتی جۆری هەڵبژاردن :

$$D = \frac{\mathrm{Tu-Ti}}{\frac{1}{2}\mathrm{n}}$$

(باپیر ، 2019 ،121)

9- کاریگەری جێگرەوە هەڵەکان :

بەکارهێنراوە بۆ دۆزینەوەی کاریگەری جێگرەوە هەڵەکان بۆ بڕگەکانی هەڵبژاردنی تاقیکردنەوەکە .

$$\text{Effectiveness of alternative} = \frac{\mathrm{U-L}}{\frac{1}{2}\mathrm{n}}$$

(باپیر ، 2019 ، 120)

10- ڕێگای دووبارە تاقیکردنەوە:

ئەو هاوکێشەیە بەکارهێنراوە بۆ هەژمارکردنی جێگیری تاقیکردنەوەی دەستکەوتی خوێندن و بە ڕێگای بەشکردنی نیوەیی (Split-half) :

Guttman Formula = 2 [1 – $\frac{\sigma_1^2 + \sigma_2^2}{\sigma T^2}$]

(دعيدش ، 2018، 27)

11- هاوکێشەی ئەلفا کرونباخ (α: Alpha Cronbach) :

بەکارهێنراوە بۆ هەژمارکردنی هاوکۆلکەی جێگیری بۆ تاقیکردنەوەی دەستکەوتی خوێندن:

$\alpha = (\frac{k}{k-1})(1 - \frac{\sum_{i=1}^{k} \sigma^2 y_i}{\sigma^2 x})$

علام (2000) وەرگیراوە لە (باپیر ، 2019 ، 122)

12- هاوکێشەی مربع ئيتا (η^2) :

بەکارهێنراوە بۆ دیاریکردنی قەبارەی کاریگەری گۆڕاوی سەربەخۆی ئەزموونی لەسەر گۆڕاوە پاشکۆکانی (دەستکەوتی خوێندن)، کە دەتوانرێت پاش هەژمارکردنی بەهای (T.test) بەهای (η^2) بدۆزرێتەوە بە بەکارهێنانی ئەم هاوکێشەیە :

$\eta^2 = \frac{t^2}{t^2 + d.f}$

(أبو دقة و صافي ، 2012 ، 27)

چوارەم:خستنەڕووی ئەنجام و شیکردنەوە و دەرئەنجام و ڕاسپاردەکان و پێشنیارەکان.

1.4. شیکردنەوەی ئەنجامەکان :

گریمانەی سفری یەکەم: جیاوازییەکی بەڵگەداری ئاماری نییە لەسەر ئاستی بەڵگەداری (α=0.05) لە نێوان ناوەندە ژمێری نمرەکانی قوتابییانی کۆمەڵەی ئەزموونی کە بابەتەکە دەخوێنن بە پێی ستراتیژی PQ4R و ناوەندە ژمێری نمرەکانی گرووپی کۆنترۆڵکراو کە بابەتەکە دەخوێنن بە ڕێگای ئاسایی لە تاقیکردنەوەی دەستکەوت لەبابەتی مێژوو.

خشتەی (1.4) خستنەڕووی ئەنجامی (T.Test) لە نێوان ناوەندەژمێرەیی هەردوو کۆمەڵە بۆ تاقیکردنەوەی دەستکەوتی خوێندن لە بابەتی مێژوو.

کۆمەڵە	تاقیکردنەوە	نموونە	ناوەندە ژمێرەیی	لادانی پێوەری	نمرەی ئازاد	بەهای t. test بۆ دوو نموونەی سەربەخۆ			بەهادار لەئاستی (0.05)
						هەژمارکراو	خشتەیی	Sig.	
ئەزموونی	پاشەکی	38	40.00	1.889	75	7.107	1.992	0.00	بەهادارە
کۆنترۆڵکراو		39	35.13	3.792					

خشتەی (1.4) بۆمان ڕوون دەبێتەوە کە ناوەندە ژمێرەیی کۆمەڵەی ئەزموونی بریتییە لە (40.00)بەلادانی پێوەری (1.889)،وە ناوەندەژمیرەیی کۆمەڵەی کۆنترۆڵکراو بریتییە لە (35.13)، بەلادانی پێوەریی (3.792)، بە های تاقیکردنەوەی (T. test) ، بەنمرەی ئازادی(75) ،لەرێژئاستی هەڵەی (00.5)بەهای(تی) هەژمارکراو یەکسانەبە (7.107) وە بەهای (T) خشتەییەکسانە بە(1.992)دەرکەوت کە بەهای هەژمارکراو> گەورەترە لە بەهای خشتەکی

،کەواتە گەیشـــتینە ئەنجام کە[أ-جیاوازی بەڵگەداری ئاماری بوونی هەیە لە نێوان ناوەندە ژمێرەیی نمرەی قوتابیانی کۆمەڵەی ئەزموونی و کۆمەڵەی کۆنترۆلکراو لە تاقیکردنەوەی دەســـتکەوتی خوێندن لەبابەتی مێژووی پۆلی یازدەمی وێژەیی ،ب-ئەم بونی جیـاوازییە لە بەرژەوەنـدی کۆمەڵەی ئەزموونی دایەجونکە بەپێی ڕێگـای وانەوتنەوەی ســـتراتیژییەتی PQ4R خوێنندووویانە ، بەبەراورد بە کۆمەڵەی کۆنترۆڵکراو کەبابەتەکەیان بە ڕێگایەکی ئاســـایی خوێندووە، ئەمەش بەدیارکەوت لە ئەنجامی تاقیکردنوەی پاشەکی دەستکەوتی خوێندن لەبابەتی مێژوو ، ج- ستراتیژی PQ4R کاریگەری هەبووە لەسەر کۆمەڵەی ئەزموونی کە بابەتەکەیان بەم ستراتیژە خوێندووە ، د- گریمانەی سفری رەتدەکرێتەوە و گریمانەی جێگیرەوەی بۆ دادەنرێت واتا جیاوازییەکی بەڵگەداری ئاماری هەیە لەســـەر ئاســـتی بەڵگەداری (α=0.05) لە نێوان ناوەندە ژمێری نمرەکانی قوتابییانی کۆمەڵەی ئەزموونی کە بابەتەکە دەخوێنن بە پێی ســـتراتیژی PQ4R و ناوەندە ژمێری نمرەکانی گرووپی کۆنترۆڵکراو کە بابەتەکە دەخوێنن بە ڕێگای ئاســـایی لە تاقیکردنەوەی دەستکەوت لەبابەتی مێژوو.

5-قەبارەی ئەم کاریگەریەش بەرزە لەخشتەی ژمارە (2.4)ڕوون کراوەتەوە

بەکارهێنانی هاوکێشـەی دووجای ئیتا (N^2) بەهای (N^2) قەبارەی کاریگەری ستراتیژی PQ4R لەسەر دەستکەوتی قوتابییان لە بابەتی مێژوو

کۆمەڵە	تاقیکردنەوە	نموونە	بەهای (η^2)	ئاستەکانی کاریگەری (η^2)			ئاستی کاریگەری
				Small	Med	Big	
ئەزموونی	پاشەکی	38	0.42	0.01	0.06	0.14	Big
کۆنترۆڵکراو		39					

لەخشـــتەی (2.4) ڕووندەبێتەوە کەقەبارەی کاریگەری PQ4R لەســـەر دەســـتکەوتی قوتابییان لە بابەتی مێژوو لەجێبەجێکردنی پاشـــەکی لەنێوان ناوەندە ژمێرەیی نمرەکانی قوتابییانی کۆمەڵەی ئەزموونی و کۆنترۆڵکراو بەپێی هاوکێشـــەی دووجای ئیتا بریتییە لە (0.42) ئەم بەهایەش گەورەترە لە(0.14) ئەمەش بەڵگەیە لەســـەر کاریگەریەکی گەورە لەوانەوتنەوە بەپێی ســـتراتیژی PQ4R لەســـەر دەســـتکەوتی قوتابییان لە بابەتی مێژوو لای قوتابییانی پۆلی یازدەمی ئامادیی لە ناوەندەژمێری نمرەی کۆمەڵەی ئەزموونی بەراورد بە ناوەندەژمێری نمرەی کۆمەڵەی کۆنترڵکراو. ئاسـتەکانی قەبارەی ئیتاش بریتین لە (0.01)ئاسـتی بجوک نیشـاندەدات،(0.06)ئاسـتی مامناوەندە، (0.14) ئاسـتی گەورەیە(Sullivan & Feinn 2012,p:280)

1.5. یەکەم / ئەنجامەکان:

1.1.5 بەکارهێنانی ستراتیژی تۆماس و ڕۆبنسۆن(PQ4R)،کاریگەری زیاترو کاراوبەرجاوی هەیە لەسەر دەستکەوتی خوێندن لەلای کۆمەڵەی ئەزموونی کە بەم شوازە وانەیان خوێندووە،بەبەراورد بەکۆمەڵەی کۆنترۆلکراو کە بە ڕێگای ئاسایی(پرسیارو وەلام) وانەیان خوێندووەلەبابەتی مێژووی .

2.5. ڕاسپاردەکان

1.2.5بەکارهێنانی ستراتیژی تۆماس و ڕۆبنسۆن(PQ4R)، لەقوتابخانەکان بەتایبەتی لە بابەتی مێژوودا.

2.2.5. هاندانی کاراو گاریگەر بۆ ماموستایانی بابەتی مێژوو بۆ بەکارهێنانی ستراتیژی تۆماس و ڕۆبنسۆن(PQ4R)، لەوانە وتنەوەی بابەتی مێژووی پۆلی یازدەمی وێژەیی.

3.2.5. گرینگی دانی زیاتر بە ڕێگا و شێواز و ستراتیژە سەردەمیەکان بەتایبەتی بەکارهێنانی ستراتیژی تۆماس و ڕۆبنسۆن(PQ4R)، جونکە بواری زیاتر بۆ چالکی قوتابیان دەرەخسێنێت لە ناوپۆلداو.

4.2.5ماموستایان هانبدرێن بۆ بەکارهێنانی ستراتیژی تۆماس و رۆبنسۆن (PQ4R) ،جونکە لەم ستراتیژە قوتابی چەقی پرۆسەی فێربوونە و ماموستا رۆلی لاوەکی دەبێت

3.5.پێشنیارەکان:

1.3.5. ئەنجامدانی توێژینەوە بەهەمان ناونیشان لەسەر نمونەی قوتابیانی قوتابخانە حکومیەکان و قوتابخانە تایبەتەکان.

(کاریگەری ستراتیژیەتی (PQ4R) لەسەر دەستکەوتی خوێندن لە بابەتی مێژوو لای قوتابیانی پۆلی یازدەمی ئامادەیی لەنێوان قوتابخانە حکومیەکان و قوتابخانە تایبەتەکان)

. سەرچاوەکان:

1.سەرچاوەکان بەزمانی کوردی:

-رسول، ابراهیم رسول(2017)، پێوانەو هەڵسەنگاندن پەروەردە ،چاپخانەی پیرەمێرد-سلێمانی.

-قەرەچەتانی،کریم شریف(2018)، پێوانەو هەڵسەنگاندن لە بواری پەروەردەو دەروونزان ، چاپخانەی ژبان صلح ، تەهران- ئێران

-حمدسعید،جوان احمد(2014)کاریگەریەتی ستراتیژیەتی(لەهەرچوارلاوە) بۆ فێربونی چالا لەدەستکەوت وپەرەپێدانی ئاراستەکردنی بابەتی ئەدەبی لەزمانی کوردیدا، نامەی ماستەر(بلاونەکراوە)کۆلێژیپەروەردەی بنەرەتی، زانکۆی سەلاحەددین،هەولیر.

2. سەرچاوەکان بەزمانی عەرەبی

-ابراهیم،تسيير رمضان (2014)،استراتيجيات التربوى التعلم،اسامة للنشروالتوزيع،عمان-الاردن.

-ابو دقة، سناء ابراهيم و صافي، سمير خالد (2012)، تطبيقات عملية فى البحث التربوي والنفسي باستخدام SPSS، الجامعة الآسلامية – غزة.

-أبودية،عدنان احمد(2011)أساليب معاصرةفى تدريس الاجتماعيات، داراسامة النشروالتوزيع ،عمان،الاردن.

-الامام،محمدعبدالفتاح (2011)،طرق التدريس العامة رويةمعاصرة، دارفكرعربى-قاهره.

-بایپر،شيماءمحمد،(2019)استخدام نموا̂ج الفورمات(4MAT)،فى تعليم طالبات صف ثامن الاساس لمادة الحياء واثره فى تحصيل والاتجاه، الرسالة ماجستير(غير المنشوره)،كليةالتربيةالاساس،جامعةصلاح الدين-اربيل اقليم كردستان-العراق.

-بو العلا، بلال صلاح الدين (2016)، أثر استراتيجية (فكر ، زاوج ، شارك)، في تنمية الفاهيم و مهارات التفكير االستدلالي بالتربية اإلسلامية لدى طالب الصف التاسع األساسي بغزة ، قسم المناهج و طرق التدريس – كلية التربية ، جامعة اإلسلامية – غزة

-الجبوري، فراس طراد علي ساجت، و الخزاعي، علاء ابراهيم سرحان (2015)، فاعلية التدريس بستراتيجية (PQ4R) في التفضيل المعرفي لدى طلاب الصف الثاني المتوسط في مادة التاريخ، مجلة كلية التربية للبنات للعلوم الإنسانية، العدد: 17 - السنة التاسعة .

-الحسني، غازي خميس (2011): المناهج وطرائق تدريس الرياضيات، كلية التربية للعلوم الصرفة ابن الهيثم، جامعة بغداد.

-الحموي، منى، و الاحمد، امل، (2010) التحصيل الدراسي وعلاقته بمفهوم الذات (دراسة ميدانية على عينة من تلاميذ الصف الخامس – الحلقة الثانية – من التعليم الاساسي في مدارس محافظة دمشق الرسمية) ، مجلة جامعة دمشق، المجلد 26 ملحق.

-الحميان، مها بنت محمد حسين، و ال عامر، حنان سالم، 2021، اثر استخدام استراتيجية (PQ4R) على تنمية مهارات حل المسائل الرياضية لدى طالبات الصف الاول الثانوي، مجلة مركز جزيرة العرب للبحوث التربوية و الانسانية، المجلد 1، العدد 9

-حميد ، والاء جميل (2013) ، أثر اســـتخدام األلعاب الحاســـوبية في تعليم مادة العلوم لتلام\أة الصف الثاني األساسي ، كلية التربية - جامعة دمش ، السورية.

-الخطيب،جمال محمد (2009) مدخل الى علم النفس التربوى،دارالفكر عمان.

-الخفاف، إيمان عباس (2011) الذكاءات المتعددة- برنامج تطبيقي ،دار المناهج للنشر والتوزيع، عمان.

-الخليفة،حسن جعفر ومطاوع ، ضياء الدين محمد (2015). استراتيجيات التدريس الفعال، الدمام مكتبة المتنبي، المملكة العربية السعودية.

-دعيدش ، عبدالسلام (2018) ، القياس النفسي والتربوي ، كلية العلوم الإنسانية و الإجتماعية - جامعة محمد لمين دباغين ، الجزائر.

-الرباط، بهيرة شفيق إبراهيم (2015) : التوجهات الحديثة في المناهج وطرق التدريس،المؤسسة العربية للعلوم والثقافة، مصر.

-الزهرانى،عادل (2011) ،سيكولوجيةالتعلم،مكتبة الانجلو،جدة.

-زيتون، عايش (2004) ، أساليب تدريس العلوم، ط،3 عمان – االردن.

-زينون،على محمد (2013) ،استراجيات التدريس رويةمعاصرة ،دارالنشرعالم الكتب ،قاهرة.

-الشربيني، فوزي؛ والطنطاوي، عفت. (2006). استراتيجيات ما وراء المعرفة بين النظرية والتطبيق المكتبة العصرية ، جمهورية مصر العربية القاهرة.

-الشهري، حسن بن رافع، (2006) ، مستوى الانغلاق الفكري الدكماتية لمعلمي ومعلمات محل التعليم العام 29-الرسمي في المدينة المنورة ، مجلة رسالة التربية وعلم النفس، العدد 27.

-طيبي، سناء عورتاني، وآخرون. (2009) مقدمة في صعوبات القراءة . دار وائل للنشر، عمان.

-عبد الحسين ، رشا (2013) ، أثر إستراتيجية تعليم الأقران في تحصيل المفاهيم الفيزيائية لدى طالبات الصف الثاني المتوسط ، مجلة أبحاث ميسان ، المجلد: 9 – العدد : 18 جامعة ميسان – العراق

-عبدالبارى،حسن (2014) ،استراتيجيات التعليم الحديث،دارفكرالعربى،بيروت.

-عبدالرحمن ، سعد (2008) ، القياس النفسي،(النظرية و التطبيق) ،هبة النيل العربية للنشر و التوزيع، مصر.

عبدالرحمن،أحمدمحمد(2011)الإحصاء التطبيقى فى العلوم الاجتماعيةالإنسانية،ط٢،دار المسير ،عمان-الأردن.

-عبدالله،محمدمحمود (2016) ،طرائيق التدريس ألاطفال، اسامة للنشر والتوزيع، عمان،الاردن.

-العتوم ، عدنان يوسف. (2004) علم النفس المعرفي (النظرية والتطبيق) دار المسيرة للنشر والتوزيع والطباعة، عمان،الاردن.

-العجرش،حيدرحاتم فالح (2013) استراتيجيات وطرائق معاصرة في تدريس التأريخ، دار الرضوان للنشر ، موسسة دار الصادق الثقافية،عمان.

-عدس،عبدالرحمن على (1999) البحث التربوى اسس ماجراءاته،

-عطية، محسن (2009) ،الاستراتيجات الحديثة وطرائق التدريس، دار المناهج للنشر و التوزيع، عمان.

-عطية، محسن علي (2008) الاستراتيجيات الحديثة في التدريس الفعال، دار صفاء، عمان –الأردن.

-عفانة، عزو إسماعيل، و الجيش يوسف إبراهيم،(2007) التدريس والتعلم بالدماغ ذي الجانبين. دار الثقافة للنشر والتوزيع، عمان.

-عفانة، عزو إسماعيل، والجيش، يوسف إبراهيم (2009) ، التدريس والتعلم بالدماغ والتعلم التقليدي (مجلة العلوم الاجتماعية) ، العدد (7) ، الكويت.

-عقيل،عبدالرحمن محمد (2010) اسس البحث العلمى فى التربيةوالعلوم الإنسانية،دار الشروق للنشر وتزيع،عمان-الأردن

-علوان، حمدية محسن (2015) : أثر استراتيجية PQ4R في تحصيل طالبات المرحلة المتوسطة ودافعيتهن نحو مادة الرياضيات (بحث منشور) جامعة بغداد، كلية التربية ابن رشد للعلوم الإنسانية، بغداد مجلة الأستاذ العدد 213.

-عودة،احمدسليمان وخليل يوسف الخليلي (2000) ،االحصاء للباحث في التربية والعلوم االنسانية، اربددارالمل للنشروالتوزيع.

-العيسوي، عبد الرحمن محمد (2007) القياس النفسي والعقلي في القوات المسلحة ،دار الفكر الجامعي، الإسكندرية.

-عينو،عبدالله (2019) ،استراتيجيات التدريس الحديثة،اسامةللنشر والتوزيع، عمان،الاردن.

-قطامى،يوسف محمود (2004) ،النظرية،المعريفيةالاجتماعيةوتطبيقاتها،دارالفكرللنشر والتوزيع،عمان.

-لبلداوي ، عبد الحميد عبد المجيد (2007) ، أساليب البحث العلمي و التحليل الإحصائي التخطيط للبحث و جمع و تحليل --البيانات يدويا و بإستخدام برنامج SPSS ، ط 1 ، دار الشروق للنشر والتوزيع ، عمان – الأردن.

-المشهدانى،سعدسلمان (2019) ،منهجيةالبحث العلمى، اسامةللنشر والتوزيع، عمان،الاردن.

-ملحم، سامي محمد (2011) الدوجماتية وعلاقتها بأنماط التعلم وتقدير الذات لدى عينة من الدوجماتية وعلاقتها بأنماط التعلم وتقدير الذات لدى عينة من المراهقين في الأردن كليته التربية المجلد (23) 90.

3-سەرچاوەکان بەزمانی ئینگلیزی:

-Thomas, ellen lamar,h. Alan robinson. (1982): improving reading in every class,3 rd Allyn & bacon, Boston USA

-kumar,A.(1985). Pattern of the self disclosure among orphan and non orphan adolescents "Children Psychiatry

- Sullivan G. M. & Feinn R (2012). Using Effect Size or why the p value is not enough. Journal of Graduate Medical.

اثر استراتيجية PQ4R على التحصيل الدراسي وتقليل الانغلاق المعرفي لمادة التاريخ لدى الطلاب الصف الحادي العشر الاعدادي

صباح رحمان محمدعلى
قسم العلوم الاجتماعية,الكلية التربية الاساس,الجامعة صلاح الدين–اربيل,إقليم كوردستان,العراق
Sabahrahman313@gmail.com
هاوژين محمود عزيز
القسم العلوم العام,الكلية التربية الاساس,الجامعة صلاح الدين–اربيل,إقليم كوردستان,العراق
Hawzheen.azez@su.edu.krd

الملخص

وجد الباحث كمدرس تاريخ أن هناك مشكلة ضعف التحصيل الدراسي لدى الطلاب في مادة التاريخ. وللتغلب على هذه المشكلة يقترح استخدام استراتيجية PQ4R. ولمعرفة أثر استراتيجية PQ4R على التحصيل الدراسي لدى طلاب الصف الحادي عشر، استخدمت هذه الدراسة المنهج التجريبي، مجموعتين (تجريبية وضابطة) في مجتمع البحث وهو مدرسة الاعدادية(سازان)للبنات في مركز محافظة أربيل للعام الدراسي (2024–2025)، وتكونت عينة الدراسة الأساسية من (77) طالبة، من الصفين الحادي عشر الأدبي (أ، ب)، وتم اختيار الصف (أ) عشوائيًا ليمثل المجموعة التجريبية التي تدرس التاريخ باستراتيجية (PQ4R)، والصف (ب) الذي يدرس التاريخ بالطريقة الاعتيادية، وبلغ عدد طالبات المجموعة التجريبية (38) طالبة والمجموعة الضابطة (39) طالبة. وبعد استخدام برنامج spss الإحصائي (للعلوم الاجتماعية) لتحليل نتائج الدراسة، تم استخدام الأدوات الإحصائية التالية: (سبيرمان، بيرسون، كو–كولكشن وكرونباخ، اختبار تاي، اختبار كاي2 ومعيار الانحراف المعياري ومركز الحساب وجيتمان). وقد أظهرت النتائج أن التحصيل الدراسي للمجموعة التجريبية في مادة التاريخ قد تغير بشكل ملحوظ، وارتفع مستواهم، ويعود ذلك إلى تأثير استراتيجية (PQ4R) المطبقة على المجموعة التجريبية.

الكلمات المفتاحية: استراتيجية PQ4R، ،التحصيل الدراسی

The Effect of the PQ4R Strategy on Academic Achievement and Reducing Cognitive Closure in the History Subject for Eleventh-Grade Middle School Students

Sabah Rahman MohammadAli
Department of Social Science, College of Basic Education, Salahaddin University–Erbil, Kurdistan Region, Iraq
Sabahrahman313@gmail.com
Hawzheen Mahmood Azeez
Department General Science, College of Basic Education, Salahaddin University–Erbil, Kurdistan Region, Iraq
Hawzheen.azez@su.edu.krd

Abstract

As a history teacher, the researcher found that there is a problem of poor academic achievement among students in history. To overcome this problem, he suggests the use of PQ4R strategy. In order to determine the effect of PQ4R strategy on academic achievement among eleventh grade students, this study used an experimental approach, two groups (experimental and controlled) in the research community, which is Sazani Girls High School in Erbil province center For the year (2024-2025), the basic sample of the study consisted of (77) girl students, who, two eleventh grades of literature (A, B), consisted of, randomly, grade (A) was selected to represent the experimental group Strategy (PQ4R) study history, and grade (b) represents the control group, who study history in the normal way, the experimental group (38) students and the control group (39) students After using the spss statistical tool (for social sciences, to analyze the results of the study, the statistical tools used are (Spearman, Person, Co-Collection and Cronbach, Tai test, Kai2 test and deviation criterion and arithmetic center and Jetman). The results showed that the experimental group's academic achievement in history has changed significantly, their level has increased, this is due to the impact of the strategy (PQ4R) implemented on the experimental group.

Keywords: PQ4R strategy, academic achievement.